

LAKIVALIOKUNNAN MIETINTÖ 19/1997 vp

Hallituksen esitys oikeudenkäymiskaaren muutoksenhakua hovioikeuteen ja asian käsittelyä hovioikeudessa koskevien säännösten sekä eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 15 päivänä huhtikuuta 1997 lähettänyt lakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen 33/1997 vp oikeudenkäymiskaaren muutoksenhakua hovioikeuteen ja asian käsittelyä hovioikeudessa koskevien säännösten sekä niihin liittyvien lakien muuttamisesta.

Lausunto

Eduskunnan päätöksen mukaisesti perustuslakivaliokunta on antanut asiasta lausunnon (PeVL 9/1997 vp), joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- oikeusministeri Kari Häkämies, lainsäädäntöneuvos Iiro Liukkonen ja lainsäädäntöneuvos Asko Välimaa, oikeusministeriö
- apulaisoikeuskansleri Jukka Pasanen, Oikeuskanslerinvirasto
- presidentti Olavi Heinonen ja oikeusneuvos Arvi Paasikoski, korkein oikeus
- presidentti Olli Huopaniemi, Helsingin hovioikeus
- presidentti Esko Kilpeläinen, Itä-Suomen hovioikeus
- presidentti Jussi Kivinen ja hovioikeudenneuvos Reino Keinonen, Kouvolan hovioikeus,
- presidentti Esko Oikarinen ja hovioikeudenneuvos Simo Simola, Rovaniemen hovioikeus

- presidentti Ole Roos, Turun hovioikeus
- presidentti Erkki Rintala, Vaasan hovioikeus
- laamanni Lauri Melander ja käräjätuomari Markku Rätty, Vantaan käräjäoikeus
- asianajaja Mika Ala-Uotila, Suomen Asianajajaliitto
- hovioikeudenneuvos Allan Ahnger, Suomen Hovioikeustuomarit ry
- varatuomari Timo Vuojolahti, Suomen Lakimiesliitto
- johtava kihlakunnansyyttäjä Mikko Pöyry, Suomen Nimismiesyhdistys
- kihlakunnansyyttäjä Harri Lindberg, Suomen Syyttäjäyhdistys
- professori Juha Lappalainen
- apulaisprofessori Matti Pellonpää
- professori Jyrki Virolainen.

Lisäksi valiokunta on saanut apulaisprofessori Martin Scheininin kirjallisen lausunnon, valtakunnansyyttäjä Matti Kuusimäen kirjelmän sekä kolmen työmarkkinajärjestön, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK:n, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK:n ja Akavan, yhteisen kirjelmän.

Valiokunnan valtuuskunta on helmikuussa 1997 käynyt Wienissä tutustumassa itävaltalaiseen rikosprosessimenettelyyn sekä alioikeudessa että ylioikeudessa. Lisäksi valiokunta on elokuussa 1997 tehnyt tutustumismatkan Rovaniemen hovioikeuteen.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan, että oikeudenkäymiskaaren muutoksenhakua hovioikeuteen ja asian käsittelyä hovioikeudessa koskevat säännökset uudistettaisiin. Muutosta hakiessaan asianosaisen ei tarvitsisi ilmoittaa tyytymättömyyttä alioikeuden ratkaisuun. Sen sijaan hän voisi sitovasti ilmoittaa tyytyvänsä siihen. Hovioikeuteen valitettaisiin useimmiten edelleen suoraan.

Riita-asiassa asianosainen tarvitsisi muutosta hakiessaan muutoksenhakuluvan, jos se, minkä osalta kärjäoikeuden ratkaisu on ollut hänelle vastainen, koskee vain rahaa taikka muuta omaisuutta tai etuutta, joka on vaikeuksitta rahassa arvioitavissa, eikä kysymyksessä oleva rahamäärä taikka omaisuuden tai etuuden arvo ilmeisesti ole enemmän kuin 20 000 markkaa.

Rikosasiassa vastaaja tarvitsisi muutosta hakiessaan luvan, jos häntä ei ole tuomittu ankarampaan rangaistukseen kuin sakko, sekä virallinen syyttäjä ja asianomistaja, jos valitus koskee sellaista vastaajan rikosta, josta syytteessä mainittujen seikkojen vallitessa tehtynä ei ole säädetty muuta tai ankarampaa rangaistusta kuin sakko tai vankeutta enintään yksi vuosi kuusi kuukautta. Lupaa ei kuitenkaan tarvitsisi sellainen vastaaja, joka on tuomittu 20 000 markkaa ylitävään menettämisseuraamukseen, eivätkä vastaaja ja asianomistaja, kun se, miltä osin rikosasian yhteydessä ratkaistu yksityisoikeudellinen vaatimus on valittajalle vastainen, on enemmän kuin 20 000 markkaa.

Muutoksenhakulupahakemusta käsitellessään hovioikeus tutkisi alioikeuden ratkaisun oikeellisuuden kirjallisen oikeudenkäyntiaineiston perusteella. Lupa olisi myönnettävä, jos hovioikeus pitää todennäköisenä, että alioikeuden ratkaisun lopputulos on virheellinen. Lisäksi hovioikeus voisi myöntää muutoksenhakuluvan erällä muilla laissa säädetyillä perusteilla. Muutoksenhakulupahakemusta käsitellessään hovioikeus olisi päätösvaltainen kaksijäsenisenä. Äänten mennessä tasan voitaisi sen jäsenen mielipide, joka myöntäisi luvan. Myös hovioikeudessa otettaisiin käyttöön asian valmistelu. Valmistelusta vastaisi yksi hovioikeuden jäsen yhdessä hovioikeuden esittelijän kanssa. Valmistelusta

selvitettäisiin muun muassa, mistä asianosaiset ovat erimielisiä ja mihin todisteluun he nojautuvat sekä onko asian ratkaisemiseksi toimitettava pääkäsittely.

Valmistelun päätyttyä hovioikeuden olisi toimitettava pääkäsittely, jos asian ratkaiseminen riippuu alioikeudessa vastaanotetun suullisen todistelun tai katselmuksessa tehtyjen havaintojen uskottavuudesta. Pääkäsittely olisi laissa säädettyin poikkeuksin toimitettava myös silloin, kun riita-asian asianosainen tai rikosasian asianomistaja tai vastaaja sitä vaatii. Muissa tapauksissa asia voitaisiin ratkaista kirjallisen oikeudenkäyntiaineiston perusteella. Ehdotettavien säännösten johdosta Euroopan ihmisoikeussopimukseen tehty suullisia käsittelyjä koskeva varauksen voimassa olo ei vaikuttaisi alioikeuksien osalta peruuttua.

Pääkäsittelyssä asia käsiteltäisiin yhtäjaksoisesti. Asianosaiset eivät käsittelyssä saisi lukea oikeudenkäyntikirjelmää eivätkä muutoinkaan esittää asiaansa kirjallisesti. Käsittelyyn osallistuvat hovioikeuden jäsenet eivät saisi sen kulussa vaihtua. Asiaa ratkaistessaan he saisivat ottaa huomioon vain käsittelyssä heille esitetyn oikeudenkäyntiaineiston. Ratkaisu julistettaisiin käsittelyn päätteeksi tai annettaisiin myöhemmin kansliassa.

Myös hovioikeuden ensimmäisenä oikeusasteena käsittelemisissä asioissa oikeudenkäyntimenettely jaettaisiin valmisteluun ja pääkäsittelyyn. Valmistelusta vastaisi yksi hovioikeuden jäsen yhdessä hovioikeuden esittelijän kanssa. Asia pantaisiin vireille sekä valmistelu ja suullinen pääkäsittely toimitettaisiin samalla tavalla kuin alioikeudessa.

Lisäksi ehdotetaan muutettavaksi rikoslakia, rangaistusten täytäntöönpanosta annettua lakia ja kiinteistönmuodostamislakia sekä säädettäisiin laki maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain 23 §:n 3 momentin kumoamisesta.

Esitys liittyy 1.10.1997 voimaan tulleeseen rikosasioiden oikeudenkäyntimenettelyn uudistamiseen alioikeuksissa.

Ehdotetut lait olivat tarkoitetut tulemaan voimaan 1.1.1998 lukien.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut***Hovioikeusmenettelyuudistuksen tavoitteet***

Hallituksen esityksen tavoitteena on uudistaa nykyisin pääosin kirjallinen hovioikeusmenettely siten, että se toimii suulliseen, keskitettyyn ja välittömään käsittelyyn perustuvan alioikeus uudistuksen jälkeenkin ja että ihmisoikeussopimusten Suomelle asettamat vaatimukset toteutuvat. Tavoitteena on lisäksi poistaa hovioikeuksien osalta varauma, jonka Suomi on tehnyt Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklaan asianosaisen oikeudesta suulliseen käsittelyyn.

Keinona, jolla tähän päästään, on hovioikeusmenettelyn eri vaiheiden eriyttäminen niin, että se jakautuu selkeästi valmisteluun ja ratkaisuvaiheeseen. Ratkaisuvaiheena on suullinen pääkäsittely niissä asioissa, joissa se on tarpeen, ja muissa edelleen esittelyyn perustuva kirjallinen menettely.

Valmisteliasiakirjoissa suullisen menettelyn arvioidaan olevan nykyistä kirjallista menettelyä niin paljon työläämpää ja kalliimpaa, että edelleen on haettu keinoja, joilla menettelyä voidaan keventää ja joustavoittaa. Tällaiseksi keinoksi ehdotetaan muutoksenhakulupajärjestelmää, jossa kahden jäsenen muodostamassa kokoonpanossa tarkastettaisiin vähäisempien asioiden ratkaisujen oikeellisuus. Jos alioikeusratkaisun lopputulos havaittaisiin vääräksi, muutoksenhakulupa olisi myönnettävä. Sen jälkeen valituksen valmistelu jatkuisi ja asia ratkaistaisiin kolmijäsenisessä kokoonpanossa, joko esittelyn perusteella kirjallisessa menettelyssä tai suullisessa käsittelyssä.

Tavoitteet ja keinot on selkeästi esitetty hallituksen esityksen valmistelun pohjana olevassa hovioikeustoimikunnan 1989 loppumietinnössä (KM 1992:20). Sen sijaan hallituksen esityksessä tavoitteet on esitetty verhotummin ja lakiteksti on hämärtynyt, kun pykälätekstejä on siirretty perusteluihin. Keinot eli menettelyn eri vaiheiden eriyttäminen ja muutoksenhakulupajärjestelmä ovat pysyneet samoina.

Valiokuntakäsittelyn itsestään selvä lähtökohta on ollut, että alioikeus uudistuksen johdos-

ta hovioikeusmenettelyä koskevia säännöksiä on tarkistettava. Siten hallituksen esityksen tavoitteiden toteuttaminen on välttämätöntä. Sen sijaan keinojen onnistuneisuudesta on esitetty eri suuntiin käyviä mielipiteitä.

Perustuslakivaliokunnan lausunnossa todetaan, että oikeudenkäymiskaaren 26 lukuun ehdotetut uudet säännökset luovat edellytykset peruuttaa Suomen Euroopan ihmisoikeussopimukseen tekemän varauman. Se, että hovioikeus antaa muutoksenhakulupahakemukseen aina asiaratkaisun, on puolestaan riittävä seikka toteuttamaan hallitusmuodon 16 §:n 2 momentin perusteella oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin kuuluvan oikeuden hakea muutosta. Perustuslakivaliokunta arvioi kuitenkin, ettei muutoksenhakulupajärjestelmän noudattaminen jo hovioikeusasteessa sovi aivan vaikeuksista suomalaisen oikeusperinteeseen. Perustuslakivaliokunnan mielestä uuden, eräänlaisen supistetun käsittelymenettelyn kutsuminen muutoksenhakulupajärjestelmäksi ei vaikuta onnistuneelta sen vuoksi, että hovioikeus kuitenkin tutkii kärjäoikeuden ratkaisun lopputuloksen oikeellisuuden. Perustuslakivaliokunta katsookin, että sääntelytapa ja käytetyt käsitteet tulisi arvioida uudelleen.

Suuri osa lakivaliokunnan kuulemista asian tuntijoista on esittänyt saman suuntaisia ja -sisältöisiä näkökantoja kuin perustuslakivaliokunta. Näissä kannanotoissa on korostetusti viitattu hallitusmuodon 16 §:ään, johon on perusoikeus uudistuksen yhteydessä kirjattu suomalaiset säännökset oikeudenmukaiselle oikeudenkäynnille asetettavista vaatimuksista.

Kun myös lakivaliokunta on yhtynyt edellä esitettyihin näkemyksiin, on esitykseen sisältyviä säännöksiä koetettu valiokuntakäsittelyn aikana kirjoittaa useammalla eri tavalla uudelleen siten, että hallituksen esityksen kaikki lähtökohdat ja perustuslakivaliokunnan lausunnon vaatimukset toteutuisivat. Tässä ei ole tyydyttävästi onnistuttu. Tällaiset korjaus ehdotukset olisivat johtaneet ristiriitaan ihmisoikeussopimusten määräysten kanssa, olleet lakiteknisesti sekavia tai menettelyllisesti monimutkaisia.

Näiden pykäläkokeilujen jälkeen lakivaliokunta on päättänyt ratkaisuun, jonka lähtökohdat ja tavoitteet ovat samat kuin komiteatyön, mutta jossa lisäksi otetaan ehdotettua korostetummin huomioon komiteanmietinnön valmistamisen jälkeen säädettyyn hallitusmuodon 16 §:ään kirjatut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimukset.

Lakivaliokunnan perusratkaisu

Lakivaliokunnan perusratkaisu sisältää seuraavaa:

— Pykäliin ei sisällytetä muutoksenhakulupajärjestelmää eikä mitään muutakaan sitä vastaavaa säännöstöä. Kaikista asioista pääsee valittamaan suoraan hovioikeuteen ja kaikki asiat tutkitaan yhtenäisessä menettelyssä niin kuin nykyisin.

— Sen sijaan hovioikeuden kokoonpanoa kevennetään vähäisemmissä asioissa. Vähäisiksi asioiksi määritellään pienin tarkistuksin ne asiat, joihin muutoksenhakulupajärjestelmää oli ehdotettu sovellettavaksi. Päättösvaltaisuussäännöksiä muutetaan siten, että vähäisissä asioissa hovioikeus on päättösvaltainen myös sellaisessa kolmijäsenisessä kokoonpanossa, johon kuuluu kaksi hovioikeudenneuvosta ja yksi kokenut esittelijä. Näin vakinaistetaan kuluvan vuoden lopussa päättyvään ns. väliaikaiseen hovioikeuksien ruuhkanpurkulakiin (1128/1993) sisältyvä kokoonpanovaihtoehto, josta on saatu myönteisiä kokemuksia.

— Tyytymättömyyden ilmoittaminen säilytetään toistaiseksi, jotta alioikeuksien työprosesseja ei taas jouduta muuttamaan. Näin myös päätösten lainvoimaisuus saadaan nopeasti todetuksi ja rangaistusten täytäntöönpano useimmissa tapauksissa lähes välittömästi käyntiin. Tyytymättömyyden ilmoituksen säilyttämistä puoltaa myös se, että alioikeuksien atk-järjestelmät on rakennettu tyytymättömyyden ilmoitussäännösten varaan eikä niiden muuttamista ole hovioikeusesityksen vuoksi edes ryhdytty suunnittelemaan.

— Kirjallisen prosessaamisen vaatimusta helpotetaan, jos asianosainen vaatii suullista pääkäsittelyä. Tarkoitus on, ettei menettely ole täydellisesti sekä kirjallista että suullista.

— Kun on kysymys suullisen todistelun uskot-

tavuudesta, hovioikeudessa on pääsäännön mukaan järjestettävä suullinen käsittely. Tämä vaatimus on hallituksen esityksessä todettu perusteluissa, muttei pykälätasolla. Lakiin lisätään tätä koskeva pykälä sekä lisäksi nimenomainen luottamusperiaatepykälä: Jos asiaan vaikuttavaa suullista todistelua ei voida ottaa hovioikeudessa uudelleen vastaan, kärjäoikeudessa tehtyä näyttöratkaisua ei säännön mukaan saa muuttaa. Tarpeettomien suullisten käsittelyjen esteeksi lisätään säännös, jonka mukaan suullista pääkäsittelyä ei asianosaisen pyynnöstäkään toimiteta, jos se on selvästi tarpeetonta.

— Oikeudenkäymiskaaren 24 luvun pykälät järjestetään uudelleen ja myös muiden pykälien keskinäistä järjestystä parannetaan.

Valiokunnan ratkaisun hyvät ja huonot puolet

Vaikka perustuslakivaliokunta katsoo, että hallituksen esityksen säännökset luovat edellytykset peruuttaa Suomen tekemän varauman Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklaan hovioikeuksien osalta, perustuslakivaliokunta kuitenkin huomauttaa oikeudenkäymiskaaren 27 luvun säännösten väljyydestä suullisten käsittelyjen toimittamisvelvollisuuden osalta. Lakivaliokunta on puolestaan kiinnittänyt huomiota siihen, että kirjoitetun lain osalta hallituksen esitys on heikompi kuin voimassa oleva oikeudenkäymiskaaren suullista käsittelyä koskeva säännöstö (OK 26:7—9). Siten valiokunnan ratkaisu on ihmisoikeussopimusten määräysten toteuttamisen kannalta varmempi kuin hallituksen esitys.

Hovioikeuksissa on nykyisin n. 170 tuomaria ja yli 200 esittelijää. Uuden menettelyn myötä asioita on ratkaistava nykyistä paljon enemmän pääkäsittelyssä, jossa varsinaisen ratkaisun teossa tarvitaan tuomareita eikä niinkään enää esittelijöitä. Kokoonpanoratkaisulla voidaan siten helpottaa hovioikeuksien resurssi- ja vakanssipaineita. Jutturuuhkiin on käytettävissä lisää ratkaisijoita, esittelijöiden asema paranee ja uusien tuomareiden koulutustehtävä saadaan hoidetuksi.

Kaikki valittajat ovat yhdenvertaisia, kun ei toteuteta muutoksenhakulupajärjestelmää.

Oikeudenkäynnin kustannuspaineita helpotetaan, kun kirjallisen prosessaamisen vaatimusta

lievennetään niissä jutuissa, joissa on odotettavissa suullinen käsittely. Lakivaliokunnan perusratkaisu on selkeä: Kaikki jutut käsitellään periaatteessa samalla tavalla, mikä tuo säästöä hovioikeuksille. Se on myös asianosaisille tärkeää.

Ongelmallista on se, että valiokunta ei voi arvioida suullisten pääkäsittelyjen tulevaa määrää. Tämä tosin on ollut ongelmana muissakin ratkaisumalleissa. Pääkäsittelyjen määrä riippuu asianosaisten muutoksenhakemusten sisällöstä. Kun ei ole muutoksenhakulupajärjestelmää, ei ole mahdollisuutta vaikuttaa hovioikeuksien juttumääriin.

Valiokunnan käsityksen mukaan muutoksenhakuoikeudenkäynnin eri osapuolet — niin tuomarit ja esittelijät kuin asianajajat ja muut oikeudenkäyntiasiamiehet — voivat kuitenkin omalla toiminnallaan ratkaisevasti vaikuttaa muutoksenhakuoikeudenkäyntien määrän vähenemiseen, laadun paranemiseen ja kustannusten hillitsemiseen. Uuden oikeudenkäyntimenettelyn periaatteet — suullisuus, välittömyys ja keskitys — on opiskeltava, sisäistettävä ja omaksuttava työn olennaiseksi osaksi. Suomalaista oikeustieteellistä kirjallisuutta uusista prosessiperiaatteista on jo runsaasti. Myös lakivaliokunnan rikosprosessimenettelyn uudistusta koskevassa mietinnössä (LaVM 9/1997 vp — HE 82/1995 vp) on käsitelty näitä periaatteita. Sen sijaan käytännön harjaanusta puuttuu vielä paljon.

Valiokunta hyväksyy hallituksen esityksen perustelut uuden hovioikeusmenettelyn sisällöstä (mm. yleisperustelujen jakson 4.1) ja yhtyy niihin. Valiokunta viittaa em. mietinnössä LaVM 9/1997 vp todistajien kuulemisesta ja kertomusten tallentamisesta, pöytäkirjasta ja tuomiosta sekä kaksikielisyyden vaatimuksesta esitettyyn sekä kiinnittää huomiota erityisesti seuraaviin prosessikokonaisuuden osiin:

Painopiste alioikeusmenettelyyn

Tuomioistuintoiminnan kehittämisessä yksi yleisesti hyväksytty tavoite on se, että oikeudenkäytön painopiste on saatava käräjäoikeusmenettelyyn. Hovioikeusuudistusesityksen käsittelyn aikana tämän tavoitteen toteutumista on epäilty, koska on arveltu, että hovioikeuksien kollegiaalinen käsittely ja perusteellisempi asiaan perehty-

minen muuttaa tai vahvistaa nykyistä painopistettä. Valiokunnan mielestä alioikeuksilla on kuitenkin kaikki mahdollisuudet onnistua niille asetetussa tavoitteessa. Oikein ymmärrettynä ja toteutettuna suullinen, keskitetty ja välitön käsittely parantaa oikeudenkäynnin kaikkien osapuolten luottamusta oikeudenhoitoon. Hyvin kirjoitetut ja perustellut tuomiot, joissa on mainittu myös asiaan vaikuttamattomat ja päätöstä vastaan puhuvat seikat ja todisteet ja jotka ovat prosessin osapuolille ymmärrettäviä, parantavat niinikään luottamusta alioikeusmenettelyyn. Tällaiset tuomiot antavat myös muutoksenhau-
le nykyistä paremman pohjan.

Valituskirjelmä

Valituskirjelmät ovat erityisesti viime vuosien aikana, osin tietotekniikan ja kopiokoneitten kehittymisen myötä, sivumääriltään laajentuneet. Sen seurauksena niiden ydin on usein vaikeasti hahmotettavissa.

Valituskirjelmien laatimisessa on siten paljon parantamisen varaa. Ei riitä, että muutoksenhakija ilmoittaa olevansa tyytymätön päätökseen yleensä, vaan tyytymättömyyden kohteet on yksilöitävä. Silti kirjelmät olisi kirjoitettava selkeästi, lyhyesti ja jäsennellysti mielellään otsikointia hyväksi käyttäen.

Valmistelu

Hyvä valmistelu hovioikeudessa on avainasemassa oikeudenkäynnin menestykselliseen läpivientiin. Valmistelu kohdistuu eri asiaan kuin alioikeudessa. Hovioikeudessa valmistelun kohteena ovat ne kysymykset, joihin on haettu muutosta, ja ne perustelut, jotka vaatimusten tueksi on esitetty. Valmistelu muuttaa esittelijän ja valmistelusta vastaavan jäsenen työnkuvaa huomattavasti aikaisempaa etupainotteisemmaksi.

Pääkäsittely

Hovioikeuden pääkäsittely eli asian suullinen käsittely on tarkoitettu todelliseksi oikeudenkäynniksi, jossa asiasta kokonaisuudessaan — siltä osin kuin valituksessa ja vastauksessa on kysymys — saadaan keskustellen ja todistajia kuullen riittävä selko. Riittää, kun yksi jäsen ja esittelijä ovat ennakolta perehtyneet asiaan ja

selvittäneet vaatimukset, niiden perusteina olevat oikeustositiseikat sekä todistustositiseikat, todistusteemat jne. Hyvin valmistellussa ja johdettussa oikeudenkäynnissä muut jäsenet saavat niin kattavan kuvan asiasta, että he voivat ratkaista asian. Asian esittelijä voi hyvin olla pääkäsittelyssä läsnä ja käyttää puheenvuoroja. Päättösehdotuksen laatiminen ei kuitenkaan ole hänen tehtävänsä, vaan tuomion kirjoittaminen kuuluu tuomareiden päätehtäviin.

Pääkäsittelyjen lisääntyvää määrää on pidetty huolestuttavana siksi, että suullisten käsittelyjen järjestäminen vaatisi hovioikeudelta yhä kasvavaa työpanosta. Valiokunta kuitenkin toteaa, että pääkäsittelytyyppisestä oikeudenkäynnistä aiheutuu myös huomattavaa työnsäastöä, kun asia ratkaistaan vain siinä esitettävän aineiston perusteella. Tarkoituksenmukainen valmistelu johtaa keskitykseen, eikä ratkaisua enää tarvitse harkita istunnon jälkeen asiakirjojen kiertäessä kuten nykyisin.

Hovioikeuskäräjät

Eräät hovioikeudet ovat ryhtyneet toimittamaan ns. hovioikeuskäräjiä: pääkäsittelyjä järjestetään myös muilla paikkakunnilla kuin hovioikeuden kotikaupungissa. Muun muassa oikeudenkäynnin kustannusten kannalta hovioikeuskäräjät ovat myönteinen uudistus.

Valiokunta pitääkin välttämättömänä, että kaikki hovioikeudet ryhtyvät tarpeellisessa määrin pitämään hovioikeuskäräjiä kotipaikkakuntiansa ulkopuolella. Erityisesti vankilapaikkakunnilla tämä tarve korostuu. Valiokunnan käsityksen mukaan tällaiseen menettelyuudistukseen ei tarvita lain säännöksiä. Sen sijaan on tarpeen, että oikeusministeriö tukee ja kannustaa tällaista toimintaa osoittamalla hovioikeuksien käyttöön mm. tarpeelliset istuntosalit ja atk-laitteistot.

Oikeudenkäyntikulut

Riita-asioiden alioikeusuudistuksen yksi yllättävä seuraus on ollut oikeudenkäyntikulujen huomattava nousu. Nyt puheena olevaa hovioikeusmenettelyn uudistusesitystä käsiteltäessä sekä asiantuntijat että valiokunnan jäsenet ovat kantaneet huolta siitä, kuinka suuriin oikeudenkäyntikustannuksiin nyt päädytään.

Alioikeusmenettelyn oikeudenkäyntikulujen määräytymistä ja oikeudenkäyntikulusäännösten tarkoituksenmukaisuutta selvitetään parhaillaan oikeusministeriön asettamassa työryhmässä. Tuloksia on odotettavissa kevätistunto-kaudella. Ne vaikuttavat myös hovioikeuskuluihin.

Valiokunnan käsityksen mukaan hovioikeusmenettelyuudistus ei oikein toteutettuna nosta asianosaisten oikeudenkäyntikuluja kohtuuttomasti. Tämä kuitenkin edellyttää kaikilta osapuolilta, niin kuin edellä on todettu, osaamista. Myös hovioikeuskäräjien pitämisellä muilla kuin hovioikeuspaikkakunnilla voidaan kustannuspaineita alentaa.

Syyttäjäresurssit

Valiokunta on useassa yhteydessä kiinnittänyt huomiota syyttäjäresurssien riittävyteen. Loka-kuun alussa 1997 voimaan tullut rikosasiain oikeudenkäyntiuudistus on jo nyt antanut valtakunnansyyttäjälle aiheen epäillä käytettävissä olevien syyttäjäresurssien riittävyttä. Kun hovioikeusuudistuksen myötä syyttäjät joutuvat aikaisempaa useammin olemaan mukana myös hovioikeuskäsittelyssä, tilanne on huolestuttava. Valiokunta korostaa pitävänsä syyttäjäresurssien riittävyttä yhtenä hovioikeusuudistuksen onnistumisen takeena.

Koulutus, hovioikeuksien työtavat ja uudistuksen voimaantulo

Uudistuksen toteuttaminen edellyttää perusteellista hovioikeuksien henkilökunnan ja asianajajakunnan koulutusta.

Uudistuksen toteuttaminen edellyttää myös, että viimeistään nyt hovioikeuksien työtapoja kehitetään ja uusitaan. Valiokunta on jo aikaisemmin hovioikeuslakia säädettäessä kiinnittänyt huomiota tähän tarpeeseen ja pitänyt sitä yhtenä perusteena silloin kiistellyn hovioikeuslain säätämiseksi (LaVM 24/1993 vp — HE 139/1993 vp). Valiokunta on tuolloin mm. korkeimman hallinto-oikeuden täysistunnon kannanottoon viitaten todennut, ettei tulosohjauksen käyttöönotto ja valmistelun tehostaminen siten, että se on esittelijän ja yhden jäsenen vastuulla, horjuta tuomarin eikä tuomioistuimen riippu-

mattomuutta. Valiokunnan ehdotuksen mukaisesti eduskunta hyväksyi tuolloin lausuman, jossa edellytettiin, että hovioikeusmenettelyä uudistettaessa korjataan hovioikeuslain johdosta käyttöön otettavia uusia työtapoja, jos uudistus ei ole onnistunut. Työtapojen uusiminen näyttää kuitenkin olleen niin verkkaista, ettei vielä voida puhua näiden uusien työtapojen muuttamisesta, kun kaikissa hovioikeuksissa ei ole edetty vielä ensimmäisessä vaiheessaan kovin pitkälle.

Laki ei enää voi hallituksen alkuperäisen suunnitelman mukaisesti tulla voimaan vuoden 1998 alusta. Nyt käytettävissä olevien tietojen perusteella valiokunta pitää soveliaana voimaantuloajankohtana huhtikuun 1 päivää 1998.

Seuranta

Prosessisäännösten yleisenä tavoitteena on, että päästään aineellisesti oikeaan lopputulokseen ja että menettely on joustavaa siten, että pienet asiat sujuvat joutuisasti ja suurissa asioissa on mahdollisuus perusteelliseen ja prosessieconomisesti tarkoituksenmukaiseen käsittelyyn. Erityisesti hovioikeusmenettelyuudistuksen pyrkimyksenä on aikaansaada muutos niin, että hovioikeusmenettely muuttuu tarpeellisessa määrin suulliseksi, keskitetyksi ja välittömäksi.

Sitä, kuinka uudistus toimii käytännössä, ei voida varmuudella ennakoida. Sen vuoksi on tarkkaan seurattava uudistuksen käynnistymistä ja toteutumista sekä, mikäli aiheutta ilmenee, välittömästi ryhdyttävä toimenpiteisiin säännösten korjaamiseksi.

Tyytymättömyyden ilmoitusmenettelyn tarpeellisuus ja tarkoituksenmukaisuus, valitusaikeiden lyhentäminen ja vastamuutoksenhaun avaaminen on kuitenkin syytä erikseen ottaa uudelleen tarkasteltaviksi, kun alioikeusuudistus myös rikosasiain käsittelyn osalta ja hovioikeusuudistus ovat muuttuneet normaalityöskentelyksi.

Mikäli uusi oikeudenkäyntimenettely ei kuitenkaan luonnu suomalaisissa tuomioistuimissa ja hovioikeudet ruuhkautuvat, ei ruuhkien purkamista voida ratkaista turvautumalla lisäresursseihin hovioikeuksissa. Oikeudenkäynnin painopisteen siirtymistä käräjäoikeuksiin on

tuettava. Lisäksi on syytä tutkia uudelleen mahdollisuudet rajoittaa muutoksenhakua. Käräjäoikeuksien tuomioiden taso on koko ajan ollut paranemassa. Jos käräjäoikeuden tuomio näytön arvioinnin osalta on luotettava, ei enää ole selvää, että hovioikeus voi tältä osin päätyä oikeampaan ratkaisuun kuin mihin käräjäoikeus on päätenyt. Muun muassa näistä syistä useissa maissa on rajoitettu asianosaisten oikeutta hakea muutosta tuomioistuimen tekemään näytön arviointia koskevaan ratkaisuun.

Yksityiskohtaiset perustelut

1. Laki oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta

Yleistä

Muutoksenhakulupajärjestelmästä luopuminen. Lakivaliokunta on, kuten edellä yleisperusteluisissa on todettu, päätenyt siihen, että muutoksenhakulupajärjestelmästä luovutaan. Tästä seuraa, että lakiehdotuksista on poistettava muutoksenhakulupajärjestelmää koskevat säännökset. Poistaminen aiheuttaa lukuisia muutoksia. Samalla terminologiaa on muutettu siten, että käsitteiden muutoksenhakija, muutoksenhakulupahakemus ja muutoksenhakukirjelmä sijasta käytetään sanoja valittaja, valitus ja valituskirjelmä. Sen sijaan termit muutoksenhaku ja muutoksenhakutuomioistuin on säilytetty. Jäljempänä todetaan erikseen ne kohdat, joista säännös poistetaan muutoksenhakuluvasta luopumisen vuoksi. Sen sijaan terminologisia muutoksia, kuten muutoksenhakija / valittaja, ei ole mainittu. Aina ei myöskään ole mainittu poistoista ja lisäyksistä johtuvia pykälien ja momenttien numeeroinnin muuttumista.

OK 24 luvun säännösten järjestäminen. Oikeudenkäymiskaaren 24 luvun systematiikka on oikeudenkäymiskaaren viime aikoina tehtyjen useiden muutosten sekä oikeudenkäyntiä rikosasioissa koskevan lain säätämisen vuoksi hävinnyt kokonaan. Kaikista säännöksistä ei edes ilmene, mihin tuomioistuimeen ne kohdistuvat. Tämän vuoksi valiokunta on pitänyt luvun väliotsikoinnin muuttamista ja pykälien keskinäisen järjestyksen korjaamista välttämättömänä.

Oikeudenkäymiskaaren 24 luvun säännökset järjestetään siten, että luku alkaa käräjäoikeuden riita-asiaiden ratkaisua koskevilla säännöksillä. Nämä sijoitetaan lakiin keskenään samaan järjestykseen kuin vastaavat säännökset ovat oikeudenkäyntiä rikosasioissa koskevassa laissa (ROL:ssa). Sen jälkeen seuraavat hovioikeuden ratkaisua koskevat säännökset, jotka muodostavat oman jaksonsa. Näiden säännösten sisältö määräytyy nyt käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen pohjalta. Luvun lopussa on lyhyet jaksot korkeimman oikeuden ratkaisusta sekä ilmoitusten ja kutsujen tiedoksiantotavasta.

Uudelleen järjestetyt 24 luvun säännökset säilyvät suurimmalta osaltaan voimassa olevan lain mukaisina. Päätosneuvottelua ja asianosaisille toimituskirjana annettavaa tuomion jäljennöstä koskevat säännökset on kuitenkin mahdollisuuksien mukaan yhtenäistetty niin, että ne olisivat samansisältöisiä käräjäoikeudessa riita- ja rikosasiassa sekä hovioikeudessa. Oikeudenkäymiskaaren 24 luvun 3 § ei sisältönsä puolesta kuulu tähän lukuun vaan 17 lukuun, jonne se ehdotetaan siirrettäväksi.

Tuomion sisältöä ja rakennetta koskevat säännökset yhtenäistettiin alioikeusprosessin osalta rikosprosessiuudistuksen yhteydessä. Saadun palautteen vuoksi niihin on syytä vielä palata tässä yhteydessä.

Oikeudenkäymiskaaren 24 lukuun otetut uudet pykälät on jäljempänä kokonaan kursivoitu. Vaikka ne ovat pääosin voimassa olevan lain mukaisia, vertailu voimassa olevan lain eri numeroiseen pykälään osoittautui epätarkoituksenmukaiseksi.

2 luku. Päätosvaltaisuudesta

8 §. Pykälän 2 momentti koskee hovioikeuden päätosvaltaisuutta muutoksenhakulupahakemusta käsiteltäessä.

Valiokunnan omaksuman perusratkaisun johdosta 2 momentti on poistettava lakiehdotuksesta. Tällöin pykälään ehdotetut uudet 3 ja 4 momentti muuttuvat pykälän 2 ja 3 momentiksi.

17 luku. Todistelusta

3 § (Uusi). Pykälässä on säännös mm. siitä, että jos on sovellettava vieraan valtion lakia eikä oi-

keus tunne sen sisällystä, oikeuden tulee kehottaa asianosaista esittämään näyttöä siitä.

Voimassa olevan 24 luvun 3 §:n 2 momentin mukaan on sovellettava Suomen lakia, jos jossakin asiassa olisi sovellettava vieraan valtion lakia, mutta sen sisällyksestä ei saada selvää. Valiokunta ehdottaa, että säännös siirretään 17 luvun 3 §:ään uudeksi 3 momentiksi.

Kaikki 17 luvun 3 §:ään nyt tulevat säännökset on aikanaan säädetty yhtä aikaa ja ne kuuluvat systemaattisesti yhteen. Säännösten selkeys paranee, kun nämä erillään olleet momentit yhdistetään samaan pykälään.

23 luku. Äänestämisestä

3 §. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi 2 momentti, jossa on muutoksenhakuluvan myöntämistä koskevat äänestysäännökset. Valiokunnan perusratkaisun johdosta momentti poistetaan lakiehdotuksesta.

24 luku. Tuomioistuimen ratkaisu

Väliotsikko "Käräjäoikeuden ratkaisu riita-asiasa" (Uusi). Lain 24 luvun säännösten uudelleen järjestämiseksi valiokunta ehdottaa, että luvun alkuun lisätään uusi väliotsikko "Käräjäoikeuden ratkaisu riita-asiasa".

1 § (Uusi). Pykälässä on perussäännös siitä, että pääasian ratkaisu riita-asiasa on tuomio ja että tuomioistuimen muu ratkaisu on päätös.

Pykälä on voimassa olevan lain mukainen ja se säilytetään ennallaan. Nykyisellään, ilman väliotsaketta, pykälä on harhaanjohtava, koska siinä ei ole viittausta oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettuun lakiin.

2 § (Uusi). Pykälään on otettu säännökset pääkäsittelyssä ja valmistelussa huomioon otettavasta oikeudenkäyntiaineistosta. Se vastaa voimassa olevan lain 13 §:ää.

3 § (Uusi). Pykälään on sisällytetty säännökset vaatimis- ja väittämistaakasta. Se vastaa voimassa olevan lain 14 §:ää.

4 § (Uusi). Pykälään ehdotetaan sisällytettäväksi perussäännös tuomion perusteleumisesta. Se vastaa voimassa olevan lain 15 §:ää.

5 § (Uusi). Pykälään on sijoitettu säännökset

osatuomiosta. Se vastaa voimassa olevan lain 16 §:ää.

6 § (*Uusi*). Pykälään ehdotetaan otettavaksi säännökset välituomiosta. Se vastaa voimassa olevan lain 17 §:ää.

7 § (*Uusi*). Pykälään on sisällytetty säännökset käräjäoikeuden tuomion sisällöstä ja rakenteesta. Se vastaa voimassa olevan lain 18 §:ää.

Pykälässä luetellaan ne kohdat, jotka tuomiossa on oltava. Luettelon kohtien sanamuotoa ja keskinäistä järjestystä on muutettu sen mukaan, mitä hovioikeuden tuomiosta jäljempänä lausutaan.

8 § (*Uusi*). Pykälä vastaa voimassa olevan lain 19 §:ää siitä, milloin tuomio annetaan suhteessa pääkäsittelyyn. Pykälän 1 momentin sanamuotoa ehdotetaan kuitenkin tarkistettavaksi, jotta se olisi rakenteeltaan mahdollisimman samankaltainen kuin vastaavat rikosasiain oikeudenkäyntiä ja hovioikeusmenettelyä koskevat säännökset.

9 § (*Uusi*). Pykälään on sisällytetty säännökset tuomion allekirjoittamisesta. Se vastaa nykyisen lain 20 §:ää.

10 §. Pykälä sisältää säännökset kirjoitusvirheen oikaisusta ja se säilyy entisellä paikallaan luvun 10 §:nä.

11 § (*Uusi*). Pykälään on sisällytetty säännökset tuomion täydentämisestä. Se vastaa voimassa olevan lain 21 §:ää.

12 § (*Uusi*). Pykälä vastaa voimassa olevan lain 22 §:ää tuomion täydentämisestä.

13 (4 a) §. Pykälään ehdotetaan koottavaksi säännökset tuomion jäljennöksestä, joka annetaan asianosaisille toimituskirjana käräjäoikeuden tuomiosta.

Pykälän 1 momentti sisältää perussäännöksen asiasta.

Pykälän 2 momentissa on säännökset käräjäoikeuden tuomion jäljennöksen oikeaksi todistamisesta. Se vastaa voimassa olevan lain 23 §:ää.

Pykälän 3 momentissa on säännökset siitä, milloin käräjäoikeuden tuomion jäljennöksen on oltava valitusta varten asianosaisen saatavana. Tältä osin pykälä on kirjoitettu hallituksen esityksen 4 a §:n pohjalta niin, että tämä säännös ja

oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 11 luvun 12 § saadaan sisällöllisesti vastaamaan toisiaan. Säännösten lähtökohtana on, että, kun asiassa on ilmoitettu tyytymättömyyttä, jäljennös on saatava kahdessa viikossa. Muussa tapauksessa toimitusaika voi olla pitempi, yleensä enintään 30 päivää.

14 § (*Uusi*). Pykälään on sisällytetty erityissäännökset käräjäoikeuden päätöksestä. Se vastaa voimassa olevan lain 24 §:ää.

Väliotsikko "Hovioikeuden ratkaisu". Valiokunta ehdottaa, että hallituksen esitykseen sisältyvät hovioikeuden ratkaisua koskevat säännökset kootaan 24 lukuun omaksi jaksokseen.

15 (5) §. Pykälässä luetellaan ne kohdat, jotka hovioikeuden tuomiossa ja lopullisessa päätöksessä on oltava.

Valiokunta ehdottaa pykälään samoja korjauksia kuin oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain vastaavaan pykälään (LaVM 9/1997 vp). Tällöin pykälän 2 kohdasta poistetaan vaati mus asianosaisten ammateista ja pykälään lisätään luettelo hovioikeudessa todistelu-tarkoituksessa kuulluista henkilöistä ja muista siellä esitetyistä todistajista. Lisäksi luetellaan nyt keskenään loogiseen järjestykseen asetettuina muut kohdat: perustelut, sovelletut lainkohdat ja oikeusohjeet sekä tuomio tai päätöslauselma.

Uusien prosessisäännösten mukaan tuomio on pöytäkirjasta erillinen, itsenäinen asiakirja. Sen vuoksi se on myös kirjoitettava niin, että lukija (oikeudenkäynnin osapuolet, muutoksenhakutuomioistuimien, tuomion täytäntöönpanija sekä muut asiasta kiinnostuneet) saavat tuomiossa kaikki ne tiedot, jotka ovat tarpeen tuomion ymmärtämiseksi. Tuomion lukemista ja ymmärtämistä helpottaa suuresti, jos heti alussa on selkeät ja riittävät tiedot asian käsittelystä tuomioistuimessa ja vasta näiden jälkeen esitetään tuomion perustelut. Tuomion laatijan on joka tapauksessa selvitettävä käsittelytiedot itselleen. Kun ne kirjataan näkyviin, ne ovat myös valmiina muille. Käsittelytiedot toimivat muistilistana tuomion laatijalle ja sisällysluettelona lukijalle. Hovioikeuden tuomioon kirjataan vain nimenomaan hovioikeudessa esitetty todistusmateriaali.

16 (6) §. Pykälässä on säännös muutoksenhakulupahakemuksen hylkäävän päätöksen kirjoittamisesta. Valiokunnan perusratkaisun johdosta pykälä käy tarpeettomaksi.

Vanhastaan on noudatettu sääntöä, jonka mukaan perusteluja ei toisteta silloin, kun hovioikeus ei muuta kärjäoikeuden ratkaisun perusteluja eikä lopputulosta. Nykyisin säännös on oikeudenkäymiskaaren 24 luvun 4 §:ssä. Periaate on syytä säilyttää edelleen ja kirjattu 16 §:ään.

Käytännössä tällainen päätös kirjoitetaan nykyisin yhtenä virkkeenä ”ei ole syytä muuttaa kärjäoikeuden tuomiota”. Valiokunta ei pidä näin lyhyttä kirjoitustapaa asianmukaisena. Valiokunta viittaa tältä osin myös perustuslakivaliokunnan lausuntoon. Päätöksessä tulee olla asian käsittelyä koskevat tiedot sekä ilmoitus, että kärjäoikeuden ratkaisun oikeellisuus on tutkittu ja ettei ole ilmennyt aihetta ratkaisun muuttamiseen. Tällöin hovioikeuden ratkaisussa ei tarvitse olla selostusta kärjäoikeuden ratkaisusta, vaan se voidaan korvata liittämällä jäljennös kärjäoikeuden ratkaisusta kokonaan tai tarpeellisilta osin tuomioon. Valiokunta ehdottaa 16 §:n kirjoittamista edellä sanotun sisältöiseksi.

17 (4) §. Pykälässä on säännökset hovioikeuden ratkaisun julistamisesta päätösneuvottelun päätyttyä tai antamisesta hovioikeuden kansliassa. Uuteen paikkaan ehdotettava pykälä on hallituksen esityksen mukainen.

18 (7) §. Pykälä sisältää säännökset siitä, kenelle hovioikeuden ratkaisu lähetetään. Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että toimituskirjana hovioikeudessa olisi jäljennös. Tämä merkitsisi muutosta nykyiseen käytäntöön, jossa hovioikeus lähettää toimituskirjana kappaleen ratkaisustaan. Muutosehdotus ei ole tarkoituksenmukainen eikä tarpeellinen. Valiokunta ehdottaa säännösten muuttamista nykytilaa vastaaviksi.

Pykälän 2 momentin mukaan ratkaisu on lähetettävä rikosasian vastaajalle silloin, kun hovioikeus on muuttanut kärjäoikeuden ratkaisua hänen vahingokseen. Valiokunta ehdottaa momentin muuttamista niin, että rikosasian vastaajalle, joka ei ole käyttänyt hovioikeudessa puhevaltaa, lähetetään päätös aina, kun kärjäoikeuden ratkaisua on hänen osaltaan muutettu.

Sen lisäksi valiokunta ehdottaa, että pykälään lisätään nykyisin luvun 12 §:ssä oleva säännös siitä, että viralliselle syyttäjällä on lähetettävä kappale hänen ajamastaan rikosasiasta silloinkin, kun hän ei ole käyttänyt hovioikeudessa puhevaltaa.

19 § (Uusi). Valiokunta ehdottaa, että hovioikeuden ratkaisua koskeva säännösjakso päätetään viittaussäännöksellä, jonka mukaan, ellei toisin ole säädetty, hovioikeuden ratkaisusta on muutoin soveltuvin osin voimassa, mitä kärjäoikeuden ratkaisusta säädetään.

Tällaisia kärjäoikeuden ratkaisua koskevia säännöksiä, jotka tulevat hovioikeudessa noudatettaviksi ovat mm. perusteluja, osatuomiota, välituomiota, kirjoitusvirheen oikaisua ja tuomion täydentämistä koskevat pykälät.

Hovioikeuden osalta ehdotetaan tässä mietinnössä erikseen toisin säädetäväksi oikeudenkäymiskaaren 26 luvun 10—12 §:ssä oikeudenkäyntiaineistosta ja hovioikeuden tutkimisvallasta.

Väliotsikko ”Korkeimman oikeuden ratkaisu” (Uusi). Valiokunta ehdottaa, että selkeyden vuoksi lukuun otetaan myös korkeimman oikeuden ratkaisua koskeva jakso.

20 § (Uusi). Valiokunta ehdottaa, että pykälään sijoitetaan vain viittaussäännös siitä, että korkeimman oikeuden ratkaisusta valituslupahakemukseen ja valitukseen säädetään oikeudenkäymiskaaren 30 luvussa.

Väliotsikko ”Ilmoitusten ja kutsujen tiedoksiantotapa” (Uusi) ja 21 § (Uusi). Luvun viimeiseen jaksoon sisällytetään voimassa olevan lain 25 §:ää vastaava säännös, jonka mukaan ilmoitukset ja kutsut voidaan lähettää postitse, jollei muuta tiedoksiantotapaa pidetä tarpeellisena.

25 luku. Muutoksenhaku kärjäoikeudesta hovioikeuteen

1 §. Pykälän 1 ja 2 momentissa on perussäännökset siitä, että kärjäoikeuden ratkaisuun haetaan muutosta hovioikeudelta valittamalla. Säännökset ovat asianmukaisia.

Pykälän 3 momentissa on säännös tyytymättömyyden ilmoittamisesta eräissä erityistilanteissa. Koska valiokunta ehdottaa tyytymättömyyden ilmoituksen säilyttämistä, erityissäännös on tarpeeton ja se on poistettava momentista.

Pykälän 4 momentissa on säännös siitä, milloin tarvitaan hovioikeuden myöntämä muutoksenhakulupa. Koska valiokunta ehdottaa muutoksenhakulupajärjestelmästä luopumista, momentti käy tarpeettomaksi ja se poistetaan pykälästä.

Väliotsikko "Muutoksenhakulupa" ja siihen liittyvät 3—6 §. Muutoksenhakulupajärjestelmästä luopumisen vuoksi koko jakso on poistettava laista.

3 (7) §. Pykälässä on muutoksenhakuohjeiden antamista koskeva säännös. Pykälästä on poistettava muutoksenhakulupaa ja erikseen ilmoitettavaa tyytymättömyyttä koskevat säännökset.

Sen sijaan pykälässä tarvitaan nykyisin 25 luvun 3 §:n 2 momentissa oleva säännös asianosaisille annettavista ohjeista siitä, miten tyytymättömyyden on meneteltävä saadakseen asiansa hovioikeuden tutkittavaksi. Valiokunta ehdottaa, että säännös sijoitetaan pykälään *uudeksi 2 momentiksi*.

Pykälän 2 momentissa on menettelysäännös, joka koskee rikosasian vastaajaa. Valiokunta ehdottaa, että 2 momentti poistetaan 3 §:stä ja siirretään omaksi pykäläkseen.

4 § (Uusi). Valiokunta ehdottaa, että edellisestä pykälästä poistettu 2 momentti sijoitetaan luvun 4 §:ksi.

Väliotsikko "Tyytymättömyyden ilmoittaminen" (Uusi). Kun valiokunta ehdottaa tyytymättömyyden ilmoittamisen säilyttämistä, on 25 lukuun otettava tätä koskevat säännökset. Säännöksistä muodostetaan oma jaksonsa.

5—10 § (Uusi). Valiokunta ehdottaa, että voimassa olevan lain 25 luvun 5—10 § sijoitetaan samalle kohdalle uudistettavana olevaan 25 lukuun. Sanamuodoltaan 5—9 § säilyvät ennallaan, mutta muuttuneiden käytäntöjen vuoksi 10 §:n säännöksiä hyväksytystä tyytymättömyyden ilmoituksesta tehtävistä merkinnöistä tarkistetaan.

11 (8) §. Pykälässä on säännökset käräjäoikeuden ratkaisun jäljennökseen liitettävästä valitusosoituksesta. Valiokunta ehdottaa pykälän 1 momentin muuttamista niin, että siinä otetaan huomioon myös tyytymättömyyden ilmoitusmenettelyn säilyttäminen.

Valiokunta ehdottaa pykälän 2 momentin kieliasuun pientä tarkistusta.

Pykälän 3 momentti koskee muutoksenhakulupaa ja on sen vuoksi poistettava.

12 (9) §. Pykälän 1 ja 2 momentissa on säännökset siitä, missä ajassa muutosta on haettava ja mihin muutoksenhakukirjelmä on toimitettava. Pykälän 3 momentissa on säännös valituksen peruuttamisesta.

Pykälän perustelujen mukaan on selvyiden vuoksi syytä säätää valituksen peruutus sitovaksi. Kuitenkin oikeuskäytännön mukaan peruutuksen saa valitusaikana peruuttaa. Oikeuskäytännössä ei ole havaittu epäkohtia eikä sen muuttamiseen ole aihetta. Valiokunta ehdottaa pykälän kirjoittamista uudelleen niin, että siitä poistetaan peruutuksen sitovuutta koskeva säännös.

13 (10) §. Pykälässä on säännös siitä, milloin laillisen esteen vuoksi tai muuten hyväksyttävästä syystä voidaan asettaa uusi määräaika muutoksenhakua varten. Valiokunta ehdottaa pykälän tarkentamista tyytymättömyyden ilmoittamisen säilyttämisen vuoksi.

15 (12) §. Pykälässä on säännökset siitä, mitä tietoja muutoksenhakukirjelmään on sisällytettävä. Pykälän 1 momentin mukaan muutoksenhakukirjelmässä on mainittava muutoksenhaun kohteena oleva käräjäoikeuden ratkaisu. Lisäksi momentissa on säännökset siitä, mitä syitä ja perusteita kirjelmässä on mainittava, jos asiassa tarvitaan muutoksenhakulupa.

Muutoksenhakulupajärjestelmästä luopumisen takia valiokunta ehdottaa 1 momentin poistamista ja siihen sisältyneiden edelleen tarpeellisten säännösten sisällyttämistä 2 momentin alkuun.

Pykälän 2 (3) momentin mukaan valittajan, joka vetoaa riita-asiasa, jossa sovinto on sallittu, seikkaan tai todisteeseen, jota ei ole esitetty käräjäoikeudessa, on ilmoitettava

vassa laissa säännös koskee kaikkia riita-asioita eikä vain dispositiivisia asioita. Pykälän tarkoituksen saavuttamiseksi valiokunta ehdottaa, että

momentista poistetaan sanat "jossa sovinto on sallittu".

Pykälän 2 (3) momentin lopussa on säännös, jonka mukaan kirjallinen todiste, jota ei ole aikaisemmin esitetty, tulee liittää valituskirjelmään. Sama säännös on myös seuraavassa pykälässä, johon se asiayhteytensä vuoksi kuuluu. Valiokunta ehdottaa, että nyt puheena olevasta momentista poistetaan viimeinen virke.

Pykälän 3 (4) momentin mukaan valittajan, joka haluaa, että hovioikeudessa toimitetaan pääkäsittely, on ilmoitettava syy siihen. Lisäksi valittajan on ilmoitettava, keitä on pääkäsittelyssä kuultava henkilökohtaisesti. Valiokunta ehdottaa muutoksenhaun keventämiseksi momentin täydentämistä siten, että pyytäänsä pääkäsittelyä valittaja voisi usein vain viitata luettelomaisesti käräjäoikeuden tuomiosta ilmeneviin valituksen perusteisiin ja todisteisiin. Näin voidaan ehkäistä kahdenkertaista työtä.

16 (13) §. Pykälän 1 ja 2 momentissa on säännökset asianosaisten nimien ja yhteystietojen esittämisestä sekä muutoksenhakukirjelmän allekirjoittamisesta ja kirjelmän liitteistä.

Valiokunta ehdottaa, että pykälää muutetaan todistajansuojelun näkökohtien vuoksi samaan tapaan kuin oikeudenkäyntiä rikosasioissa koskevassa laissa (LaVM 9/1997 vp).

Pykälän 3 momentin mukaan muutoksenhakukirjelmästä ja muista asiakirjoista ei enää tarvitsisi liittää jäljennöksiä, koska vastauksen pyytäminen riippuisi hovioikeuden harkinnasta. Kun useimmissa asioissa kuitenkin tarvitaan jäljennökset, on edelleen tarkoituksenmukaista, että valittaja, joka tuntee asiakirjat ja kopioi ne omia tarpeitaankin varten, antaa asiakirjoista jäljennökset valmiiksi hovioikeudelle. Valiokunta ehdottaakin 3 momentin muuttamista niin, että kirjelmästä ja siihen liitetystä asiakirjoista on annettava jäljennökset.

17 (14) §. Pykälässä säädetään niistä rajoituksista, joita sovelletaan vedottaessa riita-asiaa uuteen aineistoon hovioikeudessa ja tehtäessä kuittausvaatimus vasta hovioikeudessa. Pykälän perustelujen mukaan säännös vastaa vähäisin kielellisin korjauksin sitä, mitä voimassa olevassa laissa (25:14) säädetään.

Voimassa oleva laki koskee kaikkia riita-asioita, sen sijaan uuden pykälän 1 momentti vain riita-asiaa, jossa sovinto on sallittu. Kun tarkoitus ei ole ollut tehdä tällaista muutosta, valiokunta ehdottaa, että viittaus dispositiivisiin asioihin poistetaan.

Pykälän 2 momenttiin valiokunta ehdottaa kielellisiä tarkistuksia.

Hallituksen esityksen 16 §. Pykälässä on säännös siitä, milloin erillinen tyytymättömyyden ilmoitus on tarpeen. Koska valiokunta on palauttanut tyytymättömyyden ilmoituksen pääsäännöksi, 16 § ei enää ole tarpeen ja se on poistettava.

19 § (Uusi). Käsiteltäessä rikosasiaa koskevaa valitusta virallisen syyttäjän tulee virkansa puolesta olla läsnä pääkäsittelyssä silloin, kun virallinen syyttäjä on muutoksenhakijana tai kun vastaaja on valittanut käräjäoikeuden päätöksestä, joka perustuu virallisen syyttäjän rangaistusvaatimukseen. Virallisen syyttäjän on oltava läsnä myös liiketoimintakiellon määräämistä koskevan asian pääkäsittelyssä (OK 26:15).

Yleensä hovioikeudessa juttua ajavan virallisen syyttäjän tulee olla sama henkilö kuin se, joka on ajanut syytettä myös käräjäoikeudessa. Käräjäoikeudessa juttua ajanut syyttäjä on perehtynyt juttuun, hän on ollut läsnä käräjäoikeudessa pidetyssä pääkäsittelyssä ja tehnyt välittömästi itse havaintoja muun muassa asianosaisista ja todistajista. Siten käräjäoikeudessa juttua ajaneella syyttäjällä on parhaat edellytykset ajaa juttua myös hovioikeudessa.

Kuitenkin poikkeuksellisesti yksinkertaisessa rutiinijutussa tai jutussa, jossa ei ole merkitystä sillä, kuka juttua on käräjäoikeudessa ajanut, on tarkoituksenmukaista, että syyttäjät voivat keskenään sopia, että joku toinen syyttäjä, esimerkiksi hovioikeuden istuntopaikkakunnan syyttäjä, ajaa juttua hovioikeudessa. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa, että lukuun lisätään uusi tätä koskeva 19 §.

Säännöksellä on tarkoitus lisätä joustavuutta. Se myös selvittää syyttäjän oikeutta puhevallan käyttöön hovioikeudessa (vrt. KKO 1990:154). Hovioikeuksien istuntopaikkakunnilla ei ole ylimääräisiä syyttäjäresursseja, joita voitaisiin laajasti käyttää nimenomaan vain muutoksenha-

kuun. Tästä syystä asian siirtäminen toisen syyttäjän hoidettavaksi edellyttää aina uuden syyttäjän suostumusta. Säännöksellä ei puututa ylempien syyttäjän mahdollisuuteen aina määrätä toinen syyttäjä ajamaan jotakin tiettyä asiaa.

26 luku. Muutoksenhakuasian käsittelystä hovioikeudessa

Luvun otsikko sekä väliotsikko "Muutoksenhakemuksen täydentäminen ja tutkimatta jättäminen". Omaksumansa terminologian mukaisesti valiokunta ehdottaa, että pykälän otsikkoa ja ensimmäistä väliotsikkoa muutetaan.

3 §. Pykälän 1 momentissa säädetään vastauksen pyytamisestä silloin, kun asiassa tarvitaan muutoksenhakulupa. Valiokunnan perusratkaisusta seuraa, että pykälä on tarpeettomana poistettava.

Pykälän 2 momentin mukaan asiassa, jossa ei tarvita muutoksenhakulupaa tai jossa lupa on myönnetty, vastapuolelta on pyydettävä kirjallinen vastaus. Vastauksen pyytäminen ei kuitenkaan ole tarpeen, jos se on asianosaisen omaaloitteisen vastaamisen johdosta tarpeetonta tai jos vastaus on pyydetty jo aikaisemmin taikka jos muutoksenhakemus on selvästi perusteeton.

Valiokunnan perusratkaisun johdosta pykälästä on poistettava muutoksenhakulupaan viittaavat säännökset. Hovioikeusmenettely saadaan selkeämmäksi, kun hovioikeus aina tarvittaessa pyytää vastauksen. Tämän vuoksi pykälästä on syytä poistaa myös oma-aloitteeseen vastaamiseen liittyvät säännökset.

Näiden muutosten vuoksi valiokunta ehdottaa, että 2 momentti poistetaan ja perussäännös vastauksen pyytamisestä liitetään 3 momenttiin. Säännökseen siirretään myös siihen asiayhteytensä vuoksi kuuluva hallituksen esityksen 4 §:n 3 momentin säännös, jonka mukaan hovioikeus voi lisäksi määrätä, mistä kysymyksestä vastauksessa on erityisesti lausuttava.

4 §. Pykälässä on säännökset vastauksen sisällöstä. Pykälän 1 momentti on asianmukainen.

Pykälän 2 momentti on tarpeeton, koska se käsittelee muutoksenhakulupahakemusta. Se on siten poistettava.

Pykälän 3 momentin säännös on siirretty edelliseen pykälään, joten myös tämä momentti on poistettava tästä pykälästä.

Pykälän 2 (4) momentin viittaussäännökset on tarkistettu uuden pykälänumeroinnin mukaisiksi.

Väliotsikko "Muutoksenhakulupahakemuksen ratkaiseminen" ja 7 §. Väliotsikko ja pykälä on valiokunnan perusratkaisun vuoksi poistettava.

Väliotsikko "Valmistelun jatkaminen" (Uusi) ja 7 § (Uusi). Valiokuntakäsittelyssä on käynyt ilmi, että hovioikeudessa suoritettavaa valmistelua koskeissa säännöksissä on selkeyttämisen varaa. Valiokunta ehdottaa, että lukuun muodostetaan jakso, joka otsikoidaan nimellä "Valmistelun jatkaminen". Jakson alkuun 7 §:ksi siirretään hallituksen esityksen 9 §:n 4 momentti, jossa on perussäännös valmistelusta. Sen mukaan hovioikeus voi tarvittaessa valmistella asiaa noudattaen soveltuvin osin, mitä valmistelusta käräjäoikeudessa säädetään. Säännökset, joihin pykälässä viitataan, ovat oikeudenkäymiskaaren 5 luvussa ja oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5 ja 7 luvussa. Valmistelu voi olla joko kirjallista tai suullista taikka tarvittaessa myös molempia. Valmistelussa voidaan selvittää oikeudenkäynnin kohde, mutta myös muuta, esimerkiksi todistelua: sitä, mistä ollaan yksimielisiä, mikä on riitaista, mitkä ovat todistusteemat jne.

Väliotsikko "Asian muun valmistelu". Väliotsikko poistetaan tarpeettomaksi tulleen.

8 §. Valiokunta ehdottaa pykälän 2 momentin sanamuodon tarkentamista.

9 §. Pykälän 4 momentti on edellä siirretty uudeksi 7 §:ksi. Sen vuoksi 4 momentti poistetaan tästä pykälästä.

Väliotsikot "Oikeudenkäynnin kohde" ja "Asian ratkaisuaineisto" sekä 10 ja 11 §. Näitä väliotsikoita ja pykäläiä on asiantuntijalausunnoissa arvosteltu kärkevästi. Niitä on pidetty systematiikaltaan sekavina. Valiokunta ehdottaa säännösten kirjoittamista uudelleen.

Uudeksi väliotsikoksi valiokunta ehdottaa "Oikeudenkäyntiaineisto ja hovioikeuden tutkimisvalta". Se kuvaa ehdotettuja otsikoita parem-

min sitä, mistä seuraavissa pykälissä on kysymys. Jaksoon sijoitetaan uudelleen ryhmiteltyinä hallituksen esityksen 10 ja 11 § sekä samaan asiayhteyteen kuuluva hallituksen esityksessä luvun 25 §:ksi ehdotettu reformatio in pejus -kieltoa koskeva poikkeus.

10 §. Pykälään jää pykälän 1 momentti, josta kuitenkin poistetaan tarpeeton viittaus valituksen ja vastauksen sisältöä koskeviin säännöksiin.

Pykälän 2 momentti siirretään 11 §:n 2 momentiksi.

Hallituksen esityksen 10 §:n 3 momenttia vastaava säännöstä ei ehdoteta säädettäväksi. Muutoksenhakuun tulee liittyä asianosaisten lähtökohtainen vaatimis- ja vetoamisvelvollisuus. Sinänsä ilman nimenomaista säännöstäkin on selvää, että hovioikeuden tulee prosessinjohdon keinoin tarvittaessa selvittää, mitä asianosaiset asiassa vaativat ja mihin he vetoavat.

11 § (Uusi). Pykälän 1 momentiksi siirretään tähän asiayhteyteen kuuluva hallituksen esityksen 25 §.

Pykälän 2 momentti muodostuu hallituksen esityksen 10 §:n 2 momentista.

12 (11) §. Hallituksen esityksen asian ratkaisuaikaa koskevan 11 §:n 1 ja 2 momentti siirtyvät tähän pykälään.

Uudeksi 3 momentiksi valiokunta ehdottaa säännöstä siitä, mitä ratkaisuaikaa jutussa voidaan käyttää, mikäli valittajan vastapuoli ei ole käyttänyt hovioikeudessa puhevaltaa. Jos asia ratkaistaan kirjallisen oikeudenkäyntiaineiston perusteella eikä valittajan vastapuoli ole käyttänyt hovioikeudessa puhevaltaa tai jos asia ratkaistaan pääkäsittelyssä valittajan vastapuolen poissaolosta huolimatta, asiaa ratkaistaessa otetaan kuitenkin huomioon hänen asiassa aikaisemmin esittämänsä oikeudenkäyntiaineisto. Säännös koskee siis vain niitä tilanteita, jolloin juttu voidaan ratkaista hovioikeudessa ilman valittajan vastapuolen myötävaikutusta.

Väliotsikko "Pääkäsittely". Valiokunta ei pidä riittävänä, kuten edellä yleisperusteluissa on todettu, että pääkäsittelyä koskevat periaatteelliset ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan kannalta keskeisimmät vaatimukset ja edellytykset esitetään vain perusteluissa. Sen vuoksi valio-

kunta ehdottaa pääkäsittelyä koskevien säännösten täydentämistä.

13 (12) §. Pykälän 1 momentin mukaan hovioikeus toimittaa tarvittaessa pääkäsittelyn, jossa voidaan kuulla asianosaisia, todistajia, asiantuntijoita sekä vastaanottaa muuta selvitystä.

Valiokunta ehdottaa, että säännös muutetaan luonteeltaan määrittelysäännökseksi, jossa todetaan hovioikeuden pääkäsittelyn sisältö: kuullaan suullisesti asianosaisia, todistajia, asiantuntijoita sekä vastaanotetaan muuta selvitystä.

Pykälän 2 momentin mukaan pääkäsittely saadaan rajoittaa koskemaan sellaista osaa valituksen kohteena olevasta asiasta, joka voidaan ratkaista itsenäisesti. Tämän lisäksi 26 luvun 25 §:ssä säädetään pääkäsittelyssä noudatettava menettelystä.

14 (13) §. Pykälän 1 momentissa on ihmisoikeussopimuksen mukainen pääsäännös siitä, että hovioikeuden on toimitettava pääkäsittely, jos asianosainen sitä vaatii.

Pykälän 2 momentissa on poikkeukset pääkäsittelyn toimittamisvelvollisuuteen. Valiokunta ehdottaa 2 momentin 1 kohdan rajaamista siten, että pääkäsittely voidaan jättää toimittamatta asianosaisen vaatimuksesta huolimatta, vaikka vastapuoli myöntää valittajan muutosvaatimuksen, vain riita-asiassa, jossa sovinto on sallittu. Asiassa, jossa sovinto ei ole sallittu, vastapuolen myöntäminen ei sido tuomioistuinta.

Valiokunta ehdottaa, että 2 momenttiin lisätään uusi 6 kohta, jonka mukaan asianosaisen vaatimuksesta pääkäsittelyä ei tarvitse toimittaa, jos sen toimittaminen on muusta syystä selvästi tarpeetonta. Säännöksen tarkoituksesta valiokunta toteaa seuraavaa:

Asianosaisen niin vaatiessa selvä lähtökohta on, että hovioikeuden on järjestettävä pääkäsittely. Suomen hovioikeusmenettelyssä ei ole rajoitettu hovioikeuden tutkimisvaltaa pelkästään oikeuskysymyksiin vaan myös näyttökysymyksiä voidaan tutkia. Kuitenkaan ne suullisen käsittelyn edut, jotka liittyvät asiassa esitetyn suullisen todistelun arviointiin, eivät aina tule esille jutussa, jossa on kysymys vain asian oikeudellisesta arvioinnista. Samoin on tapauksissa, joissa juttuun liittyy vain kirjallista todistelua, joka on

aukotonta. Hallituksen esityksen yleisperustelusta ilmenee, ettei ihmisoikeustuomioistuinkaan ole aina edellyttänyt suullisen käsittelyn toimitamista muutoksenhakuasteessa, vaikka sen järjestämistä on vaadittu. Siten tämän tyyppisissä tilanteissa pääkäsittely voidaan poikkeuksellisesti evätä. Yleisestä sanamuodostaan huolimatta säännöksen soveltamisalan tulee olla hyvin rajoitettu ja pääkäsittelyn toimittamisen *selvästi* tarpeetonta.

Valiokunta ehdottaa, että pykälään lisätään uusi 4 momentti, jonka mukaan hovioikeuden on varattava asianosaiselle tilaisuus täydentää valitusta tai vastaustaan, jos hovioikeus hylkää pyynnön pääkäsittelyn toimittamisesta. Säännös liittyy 25 luvun 15 §:n 3 momenttiin, jonka mukaan asianosaisen ei pääkäsittelyä vaatiessaan tarvitse mainita yksityiskohtaisesti muutospäätöksiään ja todisteitaan. Asianosaiset voivat turvallisesti valittaa ja vastata lyhyestikin, vaikka hovioikeus sittemmin hylkäisi pyynnön pääkäsittelyn toimittamisesta, kun he tietävät heille tällöin varattavasta mahdollisuudesta täydentää asiakirjoja.

15 § (Uusi). Valiokunta ehdottaa, että lukuun lisätään säännös hovioikeuden velvollisuudesta toimittaa pääkäsittely sitä koskevasta vaatimuksesta riippumatta silloin, kun asian ratkaiseminen hovioikeudessa riippuu kärjäoikeudessa vastaanotetun suullisen todistelun tai kärjäoikeuden katselmusta toimittaessaan tekemien havaintojen uskottavuudesta. Säännös muodostaa pykälän 1 momentin.

Tämä velvollisuus on esitetty hallituksen esityksessä 26 luvun 12 §:n perusteluissa, mutta ei lakitekstissä. Valiokunta ei pidä tätä riittävänä, vaan katsoo, että tämän keskeisen perusteen tulee olla nimenomaisesti oikeudenkäymiskaressa. Näin oli ehdotettu myös hovioikeustoimikunnan loppumietinnössä.

Todistelu on otettava vastaan uudelleen hovioikeudessa tarpeellisilta osiltaan. Jos esimerkiksi jonkin todistajan osalta ei ole kysymys hänen uskottavuudestaan, hänen kuulemisensa uudelleen hovioikeudessa ei olisi välttämättä tarpeen. Hovioikeuden on kuitenkin huolehdittava siitä, että samaa riidanalaista seikkaa koskeva todistelu tulee hovioikeudessa mahdolliseksi arvioida tasapuolisesti. Samaa riidanalaista seikkaa

koskeva tarpeellinen todistelu olisi otettava vastaan uudelleen hovioikeudessa. Toisaalta riidattomien tai merkityksettömien tosiseikkojen osalta ei suullista todistelua pidä ottaa vastaan. Pykälän keskeisin merkitys on siinä, että suullisen todistelun uskottavuutta voidaan parhaiten arvioida vain ottamalla kyseinen todistelu välittömästi vastaan. Tällöin tuomarilla on mahdollisuus itse havainnoida todistajan kertomusta, eli kuulla ja nähdä todistaja henkilökohtaisesti. Kertomuksen antajalle voidaan myös esittää lisäkysymyksiä.

Koska käytännössä saattaa esiintyä tilanteita, jolloin tarvittavaa todistelua ei voida ottaa uudelleen vastaan hovioikeuden pääkäsittelyssä, valiokunta ehdottaa, että pykälän 2 momenttiin otetaan hovioikeustoimikunnan ehdottama ns. luottamusperiaatetta koskeva säännös.

16 § (Uusi). Valiokunta ehdottaa luvun täydentämistä vielä säännöksellä, jonka mukaan hovioikeus voi muissakin tapauksissa toimittaa pääkäsittelyn silloin, kun se katsoo pääkäsittelyn tarpeelliseksi.

Säännöksellä säilytetään hallituksen esityksen lähtökohta, että pääkäsittely on tuomioistuimen harkinnan mukaan mahdollinen kaikissa tapauksissa.

17 (14) §. Valiokunta ehdottaa, että pykälän 2 momentista poistetaan tarpeeton pykäläviittaus.

18 (15) §. Valiokunta ehdottaa kielellistä tarkistusta pykälän 4 momenttiin.

19 (16) §. Pykälässä on säännökset asianosaisen oikeudesta käyttää asiamiestä, velvollisuudesta saapua itse oikeudenkäyntiin sekä oikeudesta velvoittaa asianosainen saapumaan pääkäsittelyyn henkilökohtaisesti. Pykälä on päällekkäinen riita-asiain ja rikosasiain käsittelyä alioikeudessa koskevien säännösten kanssa. Sen vuoksi valiokunta ehdottaa, että osa säännöksistä, mm. pykälän 1 momentti, poistetaan tarpeettomina.

Pykälän 1 (2) momentin mukaan asianosainen tai hänen laillinen edustajansa voidaan tarvittaessa velvoittaa saapumaan pääkäsittelyyn. Säännöksestä puuttuu seuraamus kutsun laiminlyönnistä. Valiokunta ehdottaa momentin täydentämistä niin, että saapumisvelvoite voidaan antaa sakon uhalla.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan rikosasian vastaaja voidaan tiettyin edellytyksin määrätä tuotavaksi pääkäsittelyyn. Kun sama säännös sisältyy oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettuun lakiin (ROL 8:5), momentti voidaan tarpeettomaksi käyneenä poistaa pykälästä.

Pykälän 2 (4) momentissa on viittaussäännös oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain yhteen pykälään. Valiokunta ehdottaa viittauksen laajentamista koko lakia koskevaksi.

24 (21) §. Pykälässä on säännökset siitä, miten pääkäsittelyssä menetellään ja edetään. Pääkäsittely alkaa siten, että käräjäoikeuden ratkaisu selostetaan tarpeellisilta osiltaan. Sen jälkeen valittaja esittää muutosvaatimuksensa ja vastaaja ilmoittaa, myöntääkö vai kiistääkö hän muutosvaatimuksen.

Käräjäoikeuden ratkaisun selostaa tai lukee hovioikeuden esittelijä, muu virkamies tai jäsen. Tarvittaessa tähän voidaan liittää selostus asian taustasta. Sen sijaan muutosvaatimuksen esittäminen kuuluu valittajalle ja vaatimuksen myöntäminen tai kiistäminen vastaajalle, jotta todellinen oikeudenkäynti alkaa.

Väliotsikko "Käräjäoikeuden tuomion muuttamisen rikosasian vastaajan eduksi ja hallituksen esityksen 25 §. Pykälän säännökset on asiasyhteytensä takia siirretty edelle luvun uuteen 11 §:ään. Sen vuoksi väliotsikko ja pykälä on poistettava luvusta.

27 luku. Menettelystä hovioikeuden ensimmäisenä oikeusasteena käsittelemissä riita- ja rikosasioissa

2—4 §. Pykälissä on säännökset siitä, milloin hovioikeuden on toimitettava pääkäsittely. Pääkäsittely on pääsääntö, mutta sen toimittamiseen ei ole ehdotonta velvollisuutta.

Valiokunta kiinnittää hovioikeuksien huomiota edellä 26 luvun 14 (13) §:n kohdalla esitettyyn sekä perustuslakivaliokunnan lausuntoon. Säännöstä sovellettaessa tulee pitää mielessä, että oikeus suulliseen käsittelyyn ainakin yhdessä oikeusasteessa on pääsääntö, josta poikkeaminen on Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen käytännön valossa oikeutettua vain valtion esittäessä hyväksyttävät syyt poikkeamiselle.

2. Laki rikoslain 7 luvun 7 §:n muuttamisesta

Rikoslain 7 luvun 7 § on kumottu elokuun 8 päivänä 1997 annetulla lailla (751/1997). Lakiehdotus on sen vuoksi hylättävä.

4. Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 11 luvun 4 §:n muuttamisesta

Lakiehdotuksessa 11 luvun 4 §:ään ehdotettu muutos on sisällytetty alkuperäiseen lakiin. Muutosehdotus on siten tarpeeton.

Lakivaliokunta on edellä oikeudenkäymiskaaren 24 luvun kohdalla todennut pitävänsä tarpeellisena vielä tuomion sisältöä koskevien pykälien täsmentämistä. Sen vuoksi valiokunta ehdottaa, että tässä yhteydessä muutetaan 11 luvun 6 §:ssä olevan luettelon kohtien keskinäistä järjestystä.

Samassa yhteydessä valiokunta on ehdottanut, että asianosaisille toimituskirjana annettava jäljennösstä koskevat säännökset kirjoitetaan yhtenäisesti ja nykyistä täsmällisemmin. Muutos on siten tehtävä myös nyt puheena olevan lain 11 luvun 12 §:ään.

Valiokunnan ehdottamista muutoksista seuraa, että johtolauseetta ja lain nimikettä on tarkistettava.

5. Laki maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain 23 §:n 3 momentin kumoamisesta

Lakiehdotuksessa ehdotetaan kumottavaksi säännös, joka koskee tyytymättömyyden ilmoittamista maksutonta oikeudenkäyntiä koskevaan, ennen pääasian ratkaisua annettuun päätökseen. Säännös on ehdotettu korvattavaksi oikeudenkäymiskaaren 25 lukuun ehdotetulla uudella 16 §:llä.

Valiokunta on edellä ehdottanut tyytymättömyyden ilmoittamisen pysyttämistä ennallaan ja sen vuoksi poistanut sanotun 25 luvun 16 §:n lakiehdotuksesta. Tämän seurauksena myös maksuttomasta oikeudenkäynnistä annettu laki säilytetään ennallaan, joten 5. lakiehdotus on hylättävä.

7. Laki hovioikeuslain muuttamisesta (Uusi)

Yleistä. Valiokunta on edellä yleisperusteluissa ehdottanut, että hovioikeusmenettelyyn tarvittava kevennys toteutetaan sallimalla vähäisemmis-

sä asioissa kolmijäseninen kokoonpano, jossa on kaksi hovioikeuden jäsentä ja asian esittelijä. Tämän mahdollistamiseksi hovioikeuslakia on muutettava. Lisäksi samassa yhteydessä voidaan korjata pari käytännössä ilmennyttä epäkohtaa.

7 §. Sijaisjäsen. Valiokuntakäsittelyssä on käynyt ilmi, että 7 §:n nojalla annettava sijaisjäsenen määräys voi käytännössä jäädä keskitettyä ja välitöntä käsittelyä silmällä pitäen liian lyhyeksi. Sen vuoksi valiokunta ehdottaa 7 §:n täydentämistä niin, että sijaisjäsenen määräyksen perusteen lakattua sijaisjäsen saadaan edelleen määrätä osallistumaan niiden asioiden käsittelyyn, joiden valmisteluun tai käsittelyyn hän on sijaisjäsenenä osallistunut.

8 §. Lainkäyttöasioiden ratkaiseminen ja

9 §. Osastot sekä vahvennettu istunto ja täysistunto. Hovioikeuslain 8 §:n säännökset on edellä asiallisesti siirretty oikeudenkäymiskaaren 26 luvun 12 (11) §:ään. Sen vuoksi 8 § olisi kumottava. Nimenomaisen kumoamisen sijasta valiokunta ehdottaa, että nykyinen 9 § siirretään vapautuvan 8 §:n paikalle.

Hovioikeuden vahvennettua kokoonpanoa koskevan säännöksen tarkoituksena on, että siinä on seitsemän jäsentä. Lakiteksti on kuitenkin kirjoitettu niin, että mikäli joku asiaa aikaisemmin käsitelystä jäsenistä ei enää ole hovioikeuden jäsen, vahvennetun kokoonpanon jäsenmäärä pienenee. Valiokunta ehdottaa säännöksen muuttamista niin, että kokoonpanoon kuuluu seitsemän jäsentä: presidentti puheenjohtajana, asiaa aikaisemmin käsitelleet jäsenet ja tarpeellinen määrä vakinaisista jäsenistä arvottuja lisäjäseniä.

9 §. Hovioikeuden kokoonpano eräissä asioissa (Uusi). Hovioikeuslain 9 §:ään sijoitetaan säännökset ns. kevennetystä kokoonpanosta hovioikeudessa. Yleisperusteluissa esitetyistä syistä pienemmissä asioissa hovioikeus on päätösvaltainen sellaisessakin kolmijäsenisessä kokoonpanossa, johon kuuluu kaksi hovioikeudenneuvosta ja yksi kokenut esittelijä. Kokoonpanoon kuuluva esittelijä toimii samalla asian esittelijänä. Ns. kevennetyn kokoonpanon soveltamisala on eräin muutoksin sama kuin mitä hallituksen esi-

tyksessä ehdotettiin muutoksenhakuluvan soveltamisalaksi. Muutokseksi valiokunta ehdottaa, että niistä rikosjutuista, joissa vastaaja on hakenut muutosta, voidaan tässä kokoonpanossa käsitellä nekin, joissa vastaajaa ei ole tuomittu ankarampaan rangaistukseen kuin sakkoon tai kolmeksi kuukaudeksi vankeuteen. Erona soveltamisalassa on sekin, että nyt sen määrittämisessä tarkastellaan juttua kaikkien valittajien kannalta eikä valituskohtaisesti.

Kevennetyn kokoonpanon käyttöä ei ehdoteta rajoitettavaksi sotilasoikeudenkäyntiasioissa, huoneenvuokra-asioissa tai oikeushenkilön rangaistusvastuuta koskevissa asioissa. Nämäkin jutturyhmät voivat tapauksen mukaan kuulua kevennetyn kokoonpanon soveltamisalaan. Luonnollisesti kevennettyä kokoonpanoa on tällöin täydennettävä asianomaisen lain mukaisesti lisäjäsenillä.

Pykälän 2 momentissa säädetään kokoonpanoon kuuluvan esittelijän kelpoisuusvaatimuksesta. Samoin selvytyden vuoksi momentissa säädetään siitä, että yksi kokoonpanoon kuuluvista jäsenistä voi olla sijaisjäsen. Kokoonpanossa siis voi olla esimerkiksi yksi vakinainen tai ylimääräinen hovioikeuden jäsen, yksi sijaisjäsen sekä yksi kokenut esittelijä.

Nyt kirjoitettujen säännösten mukaan sijaisjäsenen ja jäsenenä toimivien esittelijöiden kelpoisuusvaatimukset ovat keskenään samansisältöiset. Heiltä vaaditaan muodollisen kelpoisuuden lisäksi kokemusta. Valiokunta korostaa, että kevennetyn kokoonpanon käyttäminen on hovioikeuden harkinnassa. Vaikka kevennetyn kokoonpanon käyttäminen olisi mahdollista, on vaikeat ja hankalat asiat kuitenkin tarvittaessa ratkaistava peruskokoonpanossa. Näin voidaan huolehtia siitä, ettei valittajien oikeusturva vaarannu.

Pykälän 3 momenttiin otetaan säännös, jonka mukaan esittelijällä on, toimiessaan tässä pykälässä tarkoitettulla tavalla hovioikeuden jäsenenä, tuomarin virassa pysymisoikeus.

Pykälän 4 momentissa on säännös siitä, miten 1 momentissa olevaa markkamäärää voidaan muuttaa elinkustannusindeksin muuttuessa.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella lakivaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että 3. ja 6. lakiehdotus hyväksytään muuttamattomina,

että 2. ja 5. lakiehdotus hylätään,

että 1. ja 4. lakiehdotus hyväksytään muutettuina ja

että hyväksytään uusi 7. lakiehdotus seuraavasti:

1.

Laki

oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
(*poist.*)

muutetaan oikeudenkäymiskaaren 2 luvun 8 §:n 2 momentti ja 24 (poist.)—27 luku, sellaisina kuin ne ovat, 2 luvun 8 §:n 2 momentti (poist.) laissa 595/1993, 24 (poist.)—27 luku niihin myöhemmin tehtyine muutoksineen, sekä

lisätään 2 luvun 8 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1052/1991 ja mainitussa laissa 595/1993, uusi 3 (poist.) momentti ja 17 luvun 3 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 571/1948, uusi 3 momentti seuraavasti:

2 luku

Päätösvaltaisuudesta

8 §

(2 mom. *poist.*)

(2 ja 3 mom. kuten HE:n 3 ja 4 mom.)

17 luku

Todistelusta

3 § (Uusi)

Jos jossakin asiassa olisi sovellettava vieraan valtion lakia, mutta sen sisällyksestä ei saada selvitystä, on Suomen lakia sovellettava.

23 luku

Äänestämisestä

3 §

(*Poist.*)

24 luku

Tuomioistuimen ratkaisu

Käräjäoikeuden ratkaisu riita-asiassa

1 § (Uusi)

Pääasian ratkaisu riita-asiassa on tuomio. Tuomioistuimen muu ratkaisu on päätös.

2 § (Uusi)

Tuomiossa saadaan ottaa huomioon vain se oikeudenkäyntiaineisto, joka on esitetty pääkäsittelyssä. Jos asiassa on toimitettu uusi pääkäsittely, saadaan tuomiossa ottaa huomioon vain se, mitä on esitetty tässä käsittelyssä. Tuomiossa saadaan kuitenkin ottaa huomioon myös se oikeudenkäyntiaineisto, joka on esitetty pääkäsittelyä 6 luvun 14 §:n nojalla täydennettäessä, sekä se viimeisessä suullisen valmistelun istunnossa tapahtunut, joka 6 luvun 17 §:n nojalla otetaan oikeudenkäyntiaineistona huomioon valmistelun yhteydessä pidettävässä pääkäsittelyssä.

Kun asia ratkaistaan valmistelussa, tuomiossa saadaan ottaa huomioon kaikki, mitä haastehake-

muksessa, kirjallisessa vastauksessa ja lausumassa sekä muutoin on esitetty.

3 § (Uusi)

Tuomioistuin ei saa tuomita muuta tai enempää kuin asianosainen on vaatinut.

Asiassa, jossa sovinto on sallittu, tuomiota ei saa perustaa seikkaan, johon asianosainen ei ole vaatimuksensa tai kiistämisensä tueksi vedonnut.

4 § (Uusi)

Tuomio on perusteltava. Perusteluissa on ilmoitettava, mihin seikkoihin ja oikeudelliseen päättelyyn ratkaisu perustuu. Perusteluissa on myös selostettava, millä perusteella riitainen seikka on tullut näytetyksi tai jäänyt näyttämättä.

5 § (Uusi)

Tuomioistuin voi ratkaista erikseen tuomiolla itsenäisen vaatimuksen asiassa, jossa on esitetty useita vaatimuksia (**osatuomio**). Tuomioistuin voi ratkaista erikseen myös vaatimuksen sen osan, joka on myönnetty.

Saamisvaatimus ja sitä vastaan esitetty kuitausvaatimus on kuitenkin ratkaistava yhdessä, jollei pääsaatavaa koskevaa vaatimusta 5 luvun 14 §:n 2 momentin nojalla ole ratkaistava yksipuolisella tuomiolla.

6 § (Uusi)

Jos kanteen ratkaiseminen riippuu samassa oikeudenkäynnissä käsiteltävän muun kanteen ratkaisemisesta, tuomioistuin voi ratkaista erikseen tuomiolla viimeksi mainitun kanteen (**välituomio**). Tuomioistuin voi tällöin määrätä, että asian käsittelyä muilta osin jatketaan vasta sen jälkeen, kun välituomio on saanut lainvoiman.

Tuomioistuin voi asianosaisen pyynnöstä ratkaista erikseen välituomiolla myös sellaisen samaa vaatimusta koskevan kysymyksen, jonka selvittämisestä vaatimuksen ratkaiseminen muilta osin riippuu. Välituomion saa tällöin vain erityisestä syystä antaa vastoin toisen asianosaisen tahtoa. Tässä momentissa tarkoitettuun välituomioon saa hakea muutosta erikseen ainoastaan, jos asian käsittely muilta osin välituomion antamisen johdosta on tarpeetonta. Muussa tapauksessa momentissa tarkoitettuun välituomioon saa hakea muutosta

ainoastaan haettaessa muutosta asian lopulliseen ratkaisuun.

7 § (Uusi)

Käräjäoikeuden tuomio laaditaan erilliseksi asiakirjaksi. Siinä on oltava:

1) tuomioistuimen nimi sekä tuomion antamispäivä;

2) asianosaisten nimet;

3) selostus asianosaisten vaatimuksista ja vastauksista perusteineen;

4) luettelo todistelutarkoituksessa kuulluista henkilöistä ja muista esitetyistä todisteista;

5) perustelut;

6) sovelletut lainkohdat ja oikeusohjeet;

7) tuomiolauselma; sekä

8) asian ratkaisseiden jäsenten nimet ja virka-asema sekä ilmoitus siitä, onko tuomiosta äänestetty. Jos tuomiosta on äänestetty, tuomioon on liitettävä eri mieltä olleiden jäsenten mielipiteet.

Tuomioon sisältyvä selostus saadaan kokonaan tai osittain korvata liittämällä tuomioon jäljennös haastehakemuksesta tai vastauksesta taikka muusta asiakirjasta, jos tuomion selvyys ei siitä vaarannu.

8 § (Uusi)

Päätösneuvottelu on pidettävä heti pääkäsittelyn päätyttyä tai viimeistään seuraavana arkipäivänä. Päätösneuvottelun päätyttyä asiassa on julistettava tuomio. Tuomiota julistettaessa on kuitenkin ilmoitettava vain tuomion perustelut ja tuomiolauselma, jollei tuomion julistaminen kokonaisuudessaan ole tarpeen. Jos tuomiosta on äänestetty, siitä on ilmoitettava julistamisen yhteydessä.

Jos laajassa tai vaikeassa asiassa tuomioistuimen jäsenten neuvottelu tai tuomion laatiminen sitä vaatii, tuomio saadaan antaa tuomioistuimen kansliassa 14 päivän kuluessa pääkäsittelyn päättymispäivästä. Jos tuomiota ei voida erityisestä syystä antaa sanotussa määräajassa, se on annettava niin pian kuin mahdollista. Käsittelyn päättyessä saapuvilla oleville asianosaisille on ilmoitettava tuomion antamispäivä.

Kun asia ratkaistaan toimittamatta pääkäsittelyä tai valmistelun istuntoa, tuomio annetaan viivytyksettä tuomioistuimen kansliassa. Tuomioistuimen on tällöin ilmoitettava asianosaisille kir-

jallisesti tuomion antamispäivä hyvissä ajoin ennen tuomion antamista. Yksipuolisen tuomion antamisesta ei kuitenkaan tarvitse ilmoittaa. Myöskään tuomiosta ei tarvitse ilmoittaa sille, jonka hyväksi se on annettu hänen sitä vaatimatta.

9 § (Uusi)

Käräjäoikeuden tuomion allekirjoittaa puheenjohtaja.

Käräjäoikeuden tuomiot kootaan niiden antamisen mukaisessa järjestyksessä erilliseksi tuomiokirjaksi.

10 § (Uusi)

Tuomioistuimen on korjattava tuomiossa oleva kirjoitus- tai laskuvirhe taikka muu niihin rinnastettava selvä virhe. Virheen voi korjata myös tuomioistuimen puheenjohtaja tai hänen estyneenä ollessaan sen lainoppinut jäsen. Ennen virheen korjaamista on asianosaisille tarvittaessa varattava tilaisuus tulla kuulluksi tehtävästä korjauksesta.

Korjaus on merkittävä tuomioon sekä asianosaiselle annettuun tuomion jäljennökseen tai kappaleeseen. Jos asianosaiselle annettua jäljennöstä tai kappaletta ei saada korjatuksi, asianosaiselle on lähetettävä korjatun tuomion jäljennös. Jos asiassa on haettu muutosta, tehdystä korjauksesta on ilmoitettava muutoksenhakutuomioistuimelle.

Asianosaisella on oikeus kannella virheen korjaamisesta 30 päivän kuluessa siitä, kun hän on saanut korjaamisesta tiedon.

11 § (Uusi)

Tuomioistuin voi asianosaisen pyynnöstä täydentää tuomiota, jos siinä ei ole annettu ratkaisua asianosaisen vaatimuksesta. Jos tuomiossa on jäänyt lausumatta sellaisesta asianosaisen vaatimuksesta, jossa sovinto ei ole sallittu, tuomio voidaan täydentää myös viran puolesta.

Asianosaisen on pyydettävä tuomion täydentämistä kirjallisella hakemuksella 14 päivän kuluessa tuomion julistamisesta tai antamisesta. Viran puolesta tuomio voidaan täydentää, jos asianosainen on 14 päivän kuluessa tuomion julistamisesta tai antamisesta kutsuttu tuomion täydentämistä koskevaan käsittelyyn tai häneltä on pyydetty kirjallinen lausuma täydentämisestä.

Tuomion täydentämistä koskevaan käsittelyyn asianosaiset on kutsuttava uhalla, että tuomio voidaan täydentää asianosaisen poissaolosta huolimatta. Jos tuomioistuin ei pidä suullista käsittelyä tarpeellisena, tuomioistuimen on pyydettävä asianosaisilta kirjallinen lausuma käsiteltävästä kysymyksestä ja samalla ilmoitettava päivä, jona tuomion täydentämistä koskeva ratkaisu annetaan.

12 § (Uusi)

Tuomion täydentää tuomioistuin siinä kokoonpanossa, joka on antanut täydennettävän tuomion. Jos jollekin tuomioistuimen jäsenelle on tullut este, tuomion täydentää tuomioistuin sellaisessa kokoonpanossa, joka olisi ollut toimivaltainen käsittelemään asian.

Tuomion täydentämistä koskeva ratkaisu on liitettävä tuomioon, johon on merkittävä, että sitä on jälkepäin täydennetty. Jos asiassa on haettu muutosta, tuomion täydentämisestä on ilmoitettava muutoksenhakutuomioistuimelle.

Tuomion täydentämistä koskevaan ratkaisuun saa hakea muutosta valittamalla.

13 (4 a) §

Asianosaisille annetaan toimituskirjana jäljennös käräjäoikeuden tuomiosta. (Uusi 1 mom.)

Käräjäoikeuden tuomion jäljennöksen todistaa oikeaksi puheenjohtaja, lainoppinut jäsen tai tehtävään määrätty virkamies. (Uusi 2 mom.)

Käräjäoikeuden tuomion jäljennöksen on oltava asianosaisen saatavana käräjäoikeuden kansliassa (poist.) tuomion julistamis- tai antamispäivästä lukien

1) kahden viikon kuluessa, jos asiassa on ilmoitettu tyytymättömyyttä, ja

2) muissa tapauksissa, mikäli mahdollista, 30 päivän kuluessa.

14 § (Uusi)

Käräjäoikeuden päätös on sisällytettävä pöytäkirjaan. Päätös, jolla asia jätetään tutkimatta, on kuitenkin aina laadittava erilliseksi asiakirjaksi.

Päätös on perusteltava, jos sillä hylätään asiaa esitetty vaatimus tai väite taikka jos perusteleminen muutoin on tarpeen.

Päätöksestä on muutoin soveltuvin osin voimassa, mitä tuomiosta on säädetty.

Hovioikeuden ratkaisu**15 (5) §**

Hovioikeuden tuomiossa ja lopullisessa päätöksessä on oltava:

1) tuomioistuimen nimi sekä ratkaisun julistamis- tai antamispäivä;

2) asianosaisten nimet (poist.);

3) selostus käräjäoikeuden ratkaisusta tarpeellisilta osiltaan sekä selostus asianosaisten vaatimuksista ja vastauksista hovioikeudessa perusteineen;

4) luettelo hovioikeudessa todistelutarkoituksessa kuulluista henkilöistä ja muista siellä esitetyistä todisteista;

5) perustelut;

6) sovelletut lainkohdat ja oikeusohjeet;

7) tuomio- tai päätöslauselma; sekä

8) asian ratkaisseiden jäsenten nimet ja virka-asema sekä ilmoitus siitä, onko ratkaisusta äänestetty. Tuomioon ja lopulliseen päätökseen on liitettävä eri mieltä olleiden jäsenten mielipiteet ja (poist.) hovioikeuden ratkaisusta poikkeava esittelijän mietintö.

(2 mom. kuten HE)

Tuomiosta ja lopullisesta päätöksestä laaditaan taltio, jonka allekirjoittavat ne, jotka ovat osallistuneet asian ratkaisemiseen. Asian esittelijä varmentaa taltion. Asianosaiselle annettavan toimituskirjan allekirjoittaa asian esittelijä tai presidentin määräämä muu virkamies.

16 (6) §

Jos hovioikeus ei muuta käräjäoikeuden ratkaisun perusteluja eikä lopputulosta, edellä 15 §:n 1 momentin 5—7 kohtien sijasta riittää ilmoitus, että käräjäoikeuden ratkaisun oikeellisuus on tutkittu ja ettei ole ilmennyt aihetta ratkaisun muuttamiseen. Tällöin hovioikeuden ratkaisussa ei tarvitse olla selostusta käräjäoikeuden ratkaisusta. Ratkaisuun on (poist.) liitettävä jäljennös käräjäoikeuden ratkaisusta kokonaan tai tarpeellisilta osiltaan.

17 (4) §

(Kuten HE)

18 (7) §

Ratkaisustaan hovioikeuden on lähetettävä

kappale kaikille hovioikeudessa puhevaltaa käyttäneille.

Kappale on (poist.) lähetettävä rikosasian vastaajalle silloinkin, kun hän ei ole käyttänyt hovioikeudessa puhevaltaa, jos hovioikeus on muuttanut käräjäoikeuden ratkaisua hänen osaltaan. Viralliselle syyttäjälle kappale on lähetettävä hänen ajamassaan rikosasiassa silloinkin, kun hän ei ole käyttänyt hovioikeudessa puhevaltaa.

19 § (Uusi)

Ellei toisin ole säädetty, on hovioikeuden ratkaisusta muutoin soveltuvin osin voimassa, mitä käräjäoikeuden ratkaisusta säädetään.

Korkeimman oikeuden ratkaisu**20 § (Uusi)**

Korkeimman oikeuden ratkaisusta valituslupahakemukseen ja valitukseen säädetään oikeudenkäymiskaaren 30 luvussa.

Ilmoitusten ja kutsujen tiedoksiantotapa**21 § (Uusi)**

Tässä luvussa tarkoitetut ilmoitukset ja kutsut tuomioistuimien saa, jollei muuta tiedoksiantotapaa pidetä tarpeellisena, lähettää postitse.

25 luku**Muutoksenhaku käräjäoikeudesta hovioikeuteen****Yleiset säännökset****1 §**

(1 mom. kuten HE)

Käräjäoikeuden tuomioon ja lopulliseen päätökseen sekä samassa yhteydessä tehtyyn muuhun ratkaisuun saa hakea muutosta valittamalla, jollei muutoksenhakua ole erikseen kielletty.

Käräjäoikeuden oikeudenkäynnin aikana tekemään ratkaisuun saa hakea muutosta valittamalla vain, jos se on nimenomaisesti sallittu. (Poist.)

(4 mom. poist.)

2 §
(Kuten HE)

Väliotsikko
(Poist.)

3—6 §
(Poist.)

Muutoksenhakuohjeet

3 (7) §

Kun käräjäoikeus julistaa tai antaa ratkaisun, sen on samalla ilmoitettava, saako ratkaisuun hakea muutosta ja mitä muutoksenhaussa on noudatettava. (Poist.)

(2 mom. poist.)

Saapuvilla oleville asianosaisille on heti ratkaisun julistamisen jälkeen annettava kirjalliset ohjeet, joista ilmenee, miten ratkaisuun tyytymättömyyden on meneteltävä saattaakseen asian hovioikeuden tutkittavaksi. Ohjeita ei kuitenkaan anneta viralliselle syyttäjälle eikä muullekaan asianosaiselle, jos se havaitaan ilmeisen tarpeettomaksi. (Uusi 2 mom.)

4 § (Uusi)

Jos käräjäoikeus tuomitsee rangaistukseen sellaisen rikosasian vastaajan, joka on ollut poissa silloin, kun asian käsittely on istunnossa päättynyt, käräjäoikeuden on välittömästi tuomion julistamisen tai antamisen jälkeen ilmoitettava hänelle tuomion julistamis- tai antamispäivä ja tuomittu seuraamus sekä samalla lähetettävä 3 §:n 2 momentissa mainitut ohjeet. Ilmoitus saadaan lähettää postitse vastaajan viimeksi ilmoittamalla osoitteella. Ilmoitusta ei kuitenkaan tarvitse tehdä sakosta eikä muuntorangaistuksesta.

Tyytymättömyyden ilmoittaminen

5 § (Uusi)

Asianosaisen, joka tahtoo hakea muutosta käräjäoikeuden ratkaisuun, on ilmoitettava siihen tyytymättömyyttä puhevallan menettämisen uhallla. Jos useilla asianosaisilla on yhteinen puhevalta, riittää yksi tyytymättömyyden ilmoitus.

Tyytymättömyyttä on ilmoitettava viimeistään seitsemäntenä päivänä siitä päivästä, jona käräjäoikeuden ratkaisu julistettiin tai annettiin.

Tyytymättömyyden ilmoitus voidaan tehdä joko suullisesti tai kirjallisesti asian ratkaiselle tuomioistuimelle tai sen kansliaan.

6 § (Uusi)

Vangittu taikka vankeusrangaistusta tai muuntorangaistusta suorittava henkilö saa rikosasiassa ilmoittaa tyytymättömyyttä vankilan johtajalle. Jos tyytymättömyyden ilmoittamisen määräaika päättyy tällaisen henkilön ollessa oikeudenkäynnin tai vanginkuljetuksen vuoksi rangaistuslaitoksen ulkopuolella, hän saa ilmoittaa tyytymättömyyttä vankilaan saapumisensa jälkeisenä päivänä.

7 § (Uusi)

Tyytymättömyyden ilmoitus saadaan rajoittaa koskemaan osaa alioikeuden ratkaisusta. Rajoitus on mainittava tyytymättömyyttä ilmoitettaessa.

Virallisen syyttäjän on, jos vastaajia on useita, tyytymättömyyttä ilmoitettaessaan mainittava, ketä heistä tyytymättömyyden ilmoitus koskee.

8 § (Uusi)

Tyytymättömyyden ilmoitus saadaan peruuttaa tyytymättömyyden ilmoittamiselle säädetyn määräajan kuluessa. Peruutukseen on sovellettava, mitä tyytymättömyyden ilmoittamisesta on säädetty.

9 § (Uusi)

Jos tyytymättömyyden ilmoitusta ei ole tehty säädettyssä järjestyksessä tai jos tyytymättömyyttä ilmoitetaan ratkaisuun, johon ei saa hakea muutosta, ei ilmoitusta hyväksytä.

Tyytymättömyyden ilmoituksen hyväksymisestä päättää käräjäoikeuden puheenjohtaja. Jos hän on estynyt, kysymyksen ratkaisee käräjäoikeuden muu lainoppinut jäsen. Jos tyytymättömyyden ilmoitusta ei ole hyväksytty, siitä on heti kirjallisesti ilmoitettava asianomaiselle.

Jos tyytymättömyyden ilmoitusta ei ole hyväksytty, saa siitä kannella hovioikeuteen. Kantelukirjoitus on toimitettava käräjäoikeuden kansliaan kolmessakymmenessä päivässä käräjäoikeuden

ratkaisun julistamis- tai antamispäivästä. Jos hovioikeus katsoo tyytymättömyyden ilmoittamisen tapahtuneen laillisesti, tulee sen tarvittaessa asettaa uusi määräaika muutoksenhakua varten.

10 § (Uusi)

Hyväksytystä tyytymättömyyden ilmoituksesta on tehtävä merkintä kärjäoikeuden ratkaisuun, asianosaiselle annettavaan ratkaisun jäljennökseen ja päiväkirjaan sekä tarpeellisiin luetteloihin ja ilmoituksiin.

Valitusosoitus

11 (8) §

Kun tyytymättömyyden ilmoitus on tehty ja hyväksytty, on asianosaiselle annettavaan kärjäoikeuden ratkaisun jäljennökseen liitettävä valitusosoitus.

Valitusosoituksessa on mainittava muutoksenhakutuomioistuin sekä valitusajan päättämispäivä. Siinä on selostettava säännökset valituksen perilleajamisesta sekä valituskirjelmän sisällöstä ja liitteistä.

(3 mom. poist.)

(3 mom. kuten HE:n 4 mom.)

Valituksen perilleajaminen

12 (9) §

Määräaika valitusta varten on 30 päivää siitä päivästä, jona kärjäoikeuden ratkaisu julistettiin tai annettiin.

Viimeistään määräajan päättämispäivänä ennen virka-ajan päättymistä asianosaisen on toimitettava valituskirjelmä kärjäoikeuden kansliaan. Valitusta, jota ei ole tehty määräajassa, ei oteta tutkittavaksi.

Jos valittaja haluaa peruuttaa valituksen, hänen on toimitettava hovioikeudelle osoitettu kirjallinen peruuttamisilmoitus hovioikeuden kirjaamoon tai kärjäoikeuden kansliaan.

13 (10) §

Jos tyytymättömyyttä ilmoittanut ei laillisen esteen vuoksi tai muusta hyväksyttävästä syystä (poist.) voi määräajassa hakea muutosta, kär-

jäoikeus asettaa hakemuksesta uuden määräajan valitusta varten.

Uutta määräaikaa on pyydetävä ennen alkuperäisen valitusajan päättymistä kärjäoikeudelta kirjallisella hakemuksella. Hakemukseen on liitettävä selvitys hakijaa kohdanneesta esteestä tai muusta hakemuksen perusteena olevasta syystä.

14 (11) §

Uuden määräajan asettamisesta ja valituksen tutkimatta jättämisestä myöhästymisen vuoksi päättää kärjäoikeuden lainoppinut jäsen.

Jos hakemus uuden määräajan asettamisesta hylätään tai valitus myöhästymisen vuoksi jätetään tutkimatta, ratkaisun antamispäivä on ilmoitettava asianomaisille kirjallisesti hyvissä ajoin ennen ratkaisun antamista.

Valituskirjelmän sisältö ja liitteet

15 (12) §

(1 mom. poist.)

Valituskirjelmässä, joka osoitetaan asianomaiselle hovioikeudelle, on mainittava:

1) kärjäoikeuden ratkaisu, johon muutosta haetaan;

2) miltä kohdin kärjäoikeuden ratkaisuun haetaan muutosta;

3) mitä muutoksia kärjäoikeuden ratkaisuun vaaditaan tehtäväksi;

4) perusteet, joilla muutosta vaaditaan, ja mitä osin kärjäoikeuden ratkaisun perustelut valittajan mielestä ovat virheelliset;

5) todisteet, joihin halutaan nojautua, ja mitä kullakin todisteella halutaan näyttää toteen; sekä

6) mahdollinen pyyntö pääkäsittelyn toimitamisesta hovioikeudessa.

Jos valittaja riita-asiassa vetoaa seikkaan tai todisteeseen, jota ei ole esitetty kärjäoikeudessa, on hänen ilmoitettava, miksi sen esittäminen 17 §:n säännös huomioon ottaen olisi sallittua hovioikeudessa. (Poist.)

Jos valittaja haluaa, että hovioikeudessa toimitetaan pääkäsittely, hänen on ilmoitettava syy siihen. Valittajan on myös ilmoitettava käsityksensä siitä, onko pääkäsittelyssä kuultava asian-

osaisia henkilökohtaisesti, ja keiden todistajien, asiantuntijoiden ja muiden todistelutarkoituksessa kuultavien henkilöiden kuuleminen on tarpeellista. *Pääkäsittelyä vaatiessaan ei valittajan tarvitse mainita edellä 4 ja 5 kohdissa tarkoitettuja tietoja yksityiskohtaisesti, jos ne vastaavat kärjää-oikeudessa vedottua tai esitettyä.*

16 (13) §

Valituskirjelmässä on ilmoitettava asianosaisten nimet (poist.) sekä heidän laillisen edustajansa tai asiamiehensä taikka avustajansa yhteystiedot sekä postiosoite, johon asiaa koskevat ilmoitukset voidaan valittajalle lähettää. (Poist.) Asianosaisten sekä todistajan tai muun kuultavan yhteystiedot on myös soveltuvalla tavalla ilmoitettava hovioikeudelle.

Valituskirjelmä on valittajan tai, jollei hän (poist.) ole sitä laatinut, sen laatijan allekirjoitettava. (Poist.)

Kirjelmään on liitettävä ne asiakirjat, joihin valittaja vetoaa ja joita ei ole esitetty kärjää-oikeudessa, sekä jäljennös kirjelmästä ja siihen liitetyistä asiakirjoista.

Uusi aineisto hovioikeudessa

17 (14) §

Valittaja ei saa hovioikeudessa riita-asiassa (poist.) vedota muihin seikkoihin tai todisteisiin kuin niihin, jotka on esitetty kärjää-oikeudessa, paitsi jos hän saattaa todennäköiseksi, ettei hän ole voinut vedota seikkaan tai todisteeseen kärjää-oikeudessa tai että hänellä on ollut pätevä aihe olla tekemättä niin.

Kuitausvaatimus, joka on esitetty vasta hovioikeudessa (poist.), voidaan jättää tutkimatta, jos sen tutkiminen ei voi vaikeudetta tapahtua.

Täydentävät säännökset

18 (15) §

(1 mom. kuten HE)

Jos kärjää-oikeuden kansliaan toimitettava valituskirjelmä on saapunut määräajassa hovioikeuteen, valitusta ei tämän vuoksi jätetä tutkimatta. Kirjelmä on hovioikeudesta viipymättä lähetettävä kärjää-oikeuden kansliaan.

16 §
(Poist.)

19 § (Uusi)

Kärjää-oikeudessa syytettyä ajanut virallinen syyttäjä voi, mikäli se on asian laatu huomioon ottaen tarkoituksenmukaista, antaa kärjää-oikeuden ratkaisusta valittamisen, valitukseen vastaimisen, pääkäsittelyssä esiintymisen tai muun muutoksenhakemiseen liittyvän toimenpiteen toisen virallisen syyttäjän tehtäväksi tämän suostumuksella.

26 luku

Valitusasian käsittelystä hovioikeudessa

Valituksen täydentäminen ja tutkimatta jättäminen

1 §

Jos valitus on puutteellinen ja sen täydentäminen on oikeudenkäynnin jatkamiseksi tarpeen, valittajaa on kehotettava korjaamaan puute hovioikeuden määräämässä ajassa. Samalla on ilmoitettava, mikä seuraamus kehotuksen laiminlyömisestä voi olla.

Erityisestä syystä saadaan asianosaiselle, jonka valitus on täydennyksen jälkeenkin puutteellinen, varata uusi tilaisuus sen täydentämiseen.

Jollei valittaja noudata kehotusta ja valitus on niin puutteellinen, ettei se kelpaa oikeudenkäynnin perustaksi hovioikeudessa, valitus on jätettävä tutkimatta.

2 §

Hovioikeuden on heti jätettävä valitus tutkimatta, jos sen tutkimiselle on muu kuin 1 §:ssä mainittu este.

Kirjallinen vastaus

3 §

(1 ja 2 mom. poist.)

Jollei valitusta 1 tai 2 §:n perusteella jätetä tutkimatta ja jollei se ole selvästi perusteeton, valittajan vastapuolta on kehotettava antamaan kirjallinen vastaus valitukseen hovioikeuden

määräämässä ajassa. Kehotuksen yhteydessä on (poist.) annettava tiedoksi *valitus* ja siihen liitetyt asiakirjat. *Hovioikeus voi lisäksi määrätä, mistä kysymyksestä vastauksessa on erityisesti lausuttava.*

4 §

Vastauksessa sen antajan on ilmoitettava:

- 1) asia, jossa vastaus annetaan;
- 2) myöntääkö vai kiistääkö hän muutosvaatimuksen: sekä
- 3) käsityksensä *valittajan* vaatimusten perusteista ja seikat, joihin hän haluaa nojautua.
(2 ja 3 mom. poist.)

Vastaukseen ja sen antajaan sovelletaan lisäksi, mitä 25 luvun 15 §:n 1 momentin 4—6 kohdassa sekä 2 ja 3 momentissa sekä 16 ja 17 §:ssä valituksesta ja *valittajasta* säädetään. (Poist.)

5 §

(Kuten HE)

6 §

Vastaus on annettava tiedoksi *valittajalle*.

Väliotsikko

(Poist.)

7 §

(Poist.)

Valmistelun jatkaminen

7 § (Uusi)

Hovioikeus voi tarvittaessa valmistella asiaa noudattaen soveltuvien osin, mitä valmistelusta kärjäoikeudessa säädetään.

Väliotsikko

(Poist.)

8 §

(1 mom. kuten HE)

Hovioikeus voi kutsua asianosaiset kuultaviksi istuntoon, jos tämän katsotaan edistävän valmistelua.

9 §

(1—3 mom. kuten HE)

(4 mom. poist.)

Oikeudenkäyntiaineisto ja hovioikeuden tutkimisvalta

10 §

Oikeudenkäynti hovioikeudessa koskee kärjäoikeuden ratkaisun kohteena ollutta asiaa valituksessa ja mahdollisessa vastauksessa vedotulta osalta. (Poist.)

(2 ja 3 mom. poist.)

11 § (Uusi)

Rikosasiassa hovioikeus voi muuttaa kärjäoikeuden rangaistusvaatimuksesta antamaa tuomiota vastaajan eduksi silloinkin, kun vain virallinen syyttäjä on hakenut siihen muutosta.

Jos kärjäoikeuden tuomioon rikosasiassa haetaan muutosta ainoastaan rangaistusseuraamuksen osalta, hovioikeus ei saa ilman erityistä syytä tutkia, onko vastaaja syyllistynyt hänen syykseen luettuun tekoon.

12 (11) §

Asia ratkaistaan esittelystä kirjallisen oikeudenkäyntiaineiston perusteella, jollei siinä 13—16 §:n nojalla toimiteta pääkäsittelyä.

Asia, jossa (poist.) toimitetaan pääkäsittely, ratkaistaan siinä esitettävän aineiston perusteella.

Jos asia ratkaistaan kirjallisen oikeudenkäyntiaineiston perusteella eikä valittajan vastapuoli ole käyttänyt hovioikeudessa puhevaltaa tai jos asia ratkaistaan pääkäsittelyssä valittajan vastapuolen poissaolosta huolimatta, asiaa ratkaistaessa otetaan kuitenkin huomioon hänen asiassa aikaisemmin esittämänsä oikeudenkäyntiaineisto. (Uusi 3 mom.)

Pääkäsittely

13 (12) §

Hovioikeuden pääkäsittelyssä kuullaan suullisesti asianosaisia, todistajia ja asiantuntijoita sekä vastaanotetaan muuta selvitystä.

Pääkäsittely saadaan rajoittaa koskemaan sel-
laista osaa *valituksen* kohteena olevasta asiasta,
joka voidaan ratkaista itsenäisesti.

14 (13) §

Hovioikeuden on toimitettava pääkäsittely,
jos riita-asiassa asianosainen tai rikosasiassa
asianomistaja tai vastaaja on sitä vaatinut.

Pääkäsittelyä ei kuitenkaan 1 momentissa tar-
koitetusta syystä tarvitse toimittaa, jos

1) riita-asiassa, *jossa sovinto on sallittu*, vasta-
puoli on myöntänyt *valittajan* muutosvaatimuk-
sen;

2) rikosasiassa vain vastaaja on vaatinut pää-
käsittelyä ja asia ratkaistaan hänen valituksensa
mukaisesti;

3) pääkäsittelyä vaatinut on tyytynyt kärjä-
oikeuden ratkaisuun eikä ratkaisua muuteta hän-
nen vahingokseen;

4) valitus on selvästi perusteeton; (*poist.*)

5) asiassa ratkaistaan vain oikeudenkäyntiä
koskeva kysymys; tai

6) *sen toimittaminen on muusta syystä selvästi
tarpeetonta. (Uusi 6 kohta).*

Mitä 1 momentissa sekä 2 momentin 1 ja 3—6
kohdassa säädetään, on soveltuvien osin nouda-
tettava myös hakemusasiassa tehtyä valitusta
käsiteltäessä.

*Jos hovioikeus hylkää valittajan tai vastaajan
pyynnön pääkäsittelyn toimittamisesta, hänelle on
tämän vuoksi tarvittaessa varattava tilaisuus täy-
dentää valitustaan tai vastaustaan. (Uusi 4 mom.)*

15 § (Uusi)

Hovioikeuden on toimitettava pääkäsittely sitä
koskevasta vaatimuksesta riippumatta, *jos asian
ratkaiseminen riippuu kärjäoikeudessa vastaan-
otetun suullisen todistelun tai kärjäoikeuden kat-
selmusta toimittaessaan tekemien havaintojen us-
kottavuudesta taikka hovioikeudessa vastaanotet-
tavasta uudesta suullisesta todistelusta. Kärjäoi-
keudessa vastaanotettu todistelu on tällöin tarpeel-
lisilta osiltaan otettava vastaan ja katselmus toimi-
tettava uudelleen pääkäsittelyssä, jollei estettä ole.*

*Jos 1 momentissa tarkoitettua todistelua ei voi-
da vastaanottaa uudelleen pääkäsittelyssä, kärjä-
oikeuden ratkaisua ei siltä osin saa muuttaa, jollei
todistelua erityisestä syystä ole arvioitava toisin.*

*Rangaistusvaatimuksesta tehtyä ratkaisua saa-
daan kuitenkin muuttaa rikosasian vastaajan
eduksi.*

16 § (Uusi)

*Hovioikeus voi myös muissa tapauksissa toimit-
taa pääkäsittelyn katsoessaan sen tarpeelliseksi.*

*Kutsu pääkäsittelyyn ja seuraamus asianosaisen
poissaolosta*

17 (14) §

(1 mom. kuten HE)

Kutsussa on asianosaisille ilmoitettava, minä
päivänä ja kellonaikana sekä missä pääkäsittely
toimitetaan. Samalla on ilmoitettava, mikä seu-
raamus (*poist.*) voi aiheutua siitä, että asianosai-
nen ei saavu pääkäsittelyyn.

18 (15) §

Valittaja kutsutaan pääkäsittelyyn uhalla, että
valitus hänen *poissa ollessaan* jätetään sillensä.

Valittajan vastapuoli kutsutaan pääkäsitte-
lyyn sakon uhalla, jos asian käsitteleminen edel-
lyttää vastapuolen läsnäoloa.

Valittajan vastapuoli, jonka kuulemista ei pi-
detä tarpeellisenä, kutsutaan pääkäsittelyyn
uhalla, että asia voidaan ratkaista hänen poissa-
olostaan huolimatta.

Virallisen syyttäjän on virkansa puolesta olta-
va läsnä sellaisen asian pääkäsittelyssä, jossa vi-
rallinen syyttäjä on *valittajana* tai jossa rikos-
asian vastaaja on valittanut (*poist.*) virallisen
syyttäjän rangaistusvaatimukseen *annetusta kä-
rjäoikeuden* ratkaisusta. Virallisen syyttäjän on
oltava läsnä myös liiketoimintakiellon määrää-
mistä koskevan asian pääkäsittelyssä.

19 (16) §

(1 mom. *poist.*)

Asianosainen tai hänen laillinen edustajansa
voidaan sakon uhalla velvoittaa saapumaan pää-
käsittelyyn henkilökohtaisesti, jos hänen kuule-
mistaan pidetään asian selvittämiseksi tarpeelli-
senä.

(3 mom. *poist.*)

Rikosasian vastaajan velvoittamisesta henki-
lökohtaisesti saapumaan pääkäsittelyyn on li-

säksi voimassa, mitä oikeudenkäynnistä rikosasioissa *annetussa laissa* säädetään.

20 (17) §

Jos *valittaja* on jäänyt pois pääkäsittelystä, valitus jätetään sillensä.

Jos *valittajan* vastapuoli tai tämän laillinen edustaja on jäänyt pois pääkäsittelystä, johon häntä on kehoitettu saapumaan sakon uhalla, hänelle voidaan asettaa korkeampi uhkasakko. Jos hänet on veloitettu saapumaan henkilökohtaisesti, hänet voidaan määrätä tuotavaksi samaan tai myöhempään istuntoon. Riita-asiassa, jossa sovinto ei ole sallittu, ja rikosasiossa hänet voidaan määrätä tuotavaksi, vaikka hänen ei olisikaan saavuttava henkilökohtaisesti.

Jos *valittajan* vastapuolta ei ole kutsuttu pääkäsittelyyn sakon uhalla, asia voidaan ratkaista hänen poissaolostaan huolimatta.

21 (18) § (Kuten HE)

22 (19) §

Jos valitus on *valittajan* poissaolon vuoksi jätetty sillensä, mutta hänellä on ollut laillinen este, jota hän ei ole voinut ajoissa ilmoittaa, *valittajalla* on oikeus saattaa valitus uudelleen käsiteltäväksi ilmoittamalla siitä kirjallisesti hovioikeudelle 30 päivän kuluessa valituksen sillensä jättämisestä. Jollei *valittaja* näytä toteen laillista estettä, valitusta ei oteta tutkittavaksi.

23 (20) § (Kuten HE)

Menettely pääkäsittelyssä

24 (21) §

Pääkäsittelyssä on seuraavassa järjestyksessä:

1) tarpeellisilta osiltaan selostettava käräjäoikeuden ratkaisu;

2) *valittajan* ilmoitettava, miltä kohdin käräjäoikeuden ratkaisuun haetaan muutosta ja mitä muutoksia siihen vaaditaan tehtäväksi;

3) vastaajan ilmoitettava, myöntääkö vai kiistääkö hän muutosvaatimuksen;

4) ensin *valittajan* ja sitten vastaajan, jollei hovioikeus esittämisjärjestyksestä toisin määrää, vuorollaan tarkemmin perusteltava kantansa ja lausuttava vastapuolen perustelujen johdosta;

5) otettava vastaan todistelu; sekä

6) *valittajan* ja vastaajan esitettävä loppulausuntonsa.

(2 mom. kuten HE)

25 (22) § (Kuten HE)

Pääkäsittelyn pöytäkirja

26 (23) ja 27 (24) § (Kuten HE)

Väliotsikko (Poist.)

25 § (Poist.)

Tiedoksiantotapa

28 (26) § (Kuten HE)

27 luku

Menettelystä hovioikeuden ensimmäisenä oikeusasteena käsittelemissä riita- ja rikosasioissa

1—5 § (Kuten HE)

Voimaantulosäännös (Kuten HE)

4.

Laki

oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 11 luvun 6 ja 12 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan oikeudenkäynnistä rikosasioissa 11 päivänä heinäkuuta 1997 annetun lain (689/1997) 11 luvun 6 §:n 1 momentti ja 12 § seuraavasti:

11 luku

Tuomioistuimen ratkaisusta

4 §

(Poist.)

6 § (Uusi)

Käräjäoikeuden tuomio laaditaan erilliseksi asiakirjaksi. Siinä on oltava:

1) tuomioistuimen nimi sekä tuomion antamispäivä;

2) asianosaisten nimet;

3) selostus asianosaisten vaatimuksista ja vastauksista perusteineen;

4) luettelo todistelutarkoituksessa kuulluista henkilöistä ja muista esitetyistä todisteista;

5) perustelut;

6) sovelletut lainkohdat ja oikeusohjeet;

7) tuomiolauselma; sekä

8) asian ratkaisseiden jäsenten nimet ja virka-

asema sekä ilmoitus siitä, onko tuomiosta äänestetty. Jos tuomiosta on äänestetty, tuomioon on liitettävä eri mieltä olleiden jäsenten mielipiteet.

— — — — —

12 § (Uusi)

Asianosaisille annetaan toimituskirjana jäljennös käräjäoikeuden tuomiosta.

Tuomion jäljennöksen todistaa oikeaksi puheenjohtaja, lainoppinut jäsen tai tehtävään määrätty virkamies.

Käräjäoikeuden tuomion jäljennöksen on oltava asianosaisen saatavana käräjäoikeuden kansliassa tuomion julistamis- tai antamispäivästä lukien

1) kahden viikon kuluessa, jos asiassa on ilmoitettu tyytymättömyyttä, ja

2) muissa tapauksissa, mikäli mahdollista, 30 päivän kuluessa.

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

7.

Laki**hovioikeuslain muuttamisesta***Eduskunnan päätöksen mukaisesti*

muutetaan 21 päivänä tammikuuta 1994 annetun hovioikeuslain (56/1994) 7 §:n 1 momentti sekä 8 ja 9 § ,
 sellaisena kuin niistä on 7 §:n 1 momentti laissa 296/1994, seuraavasti:

7 §**Sijaisjäsen**

Hovioikeuden jäsenen viran ollessa avoinna tai jäsenen ollessa estyneenä voidaan hovioikeuteen määrätä sijaisjäseneksi hovioikeuden asessori, viskaali tai käräjätuomari taikka vähintään kolme vuotta asessorin, viskaalin tai käräjätuomarin virkaa hoitanut hovioikeuden esittelijä, siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään. Sijaisjäsenen määräyksen perusteen lakattua hänet saadaan määrätä sijaisjäsenenä edelleen osallistumaan niiden asioiden käsittelyyn, joiden valmisteluun tai käsittelyyn hän on sijaisjäsenenä osallistunut.

8 §**Osastot sekä vahvennettu istunto ja täysistunto**

Hovioikeus toimii osastoihin jakautuneena. Lainkäyttöasiat sekä muutoksenhakua ja ylimääräistä muutoksenhakua oikeushallintoasioissa koskevat asiat käsitellään ja ratkaistaan osastojen istunnoissa. Istuntoon osallistuvista jäsenistä sijaisjäsenet eivät saa muodostaa enemmistöä. Sijaisjäsen voi kuitenkin yksin toimittaa valmistelun ja tehdä muut oikeudenkäymiskaaren 2 luvun 8 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetut ratkaisut ja toimenpiteet.

Hovioikeuden presidentti voi siirtää asian tai siihen kuuluvan kysymyksen vahvennetun istunnon tai täysistunnon käsiteltäväksi siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään. Vahvennetun istunnon kokoonpanoon kuuluu seitsemän jäsentä, nimittäin presidentti puheenjohtajana sekä jäseninä asiaa aikaisemmin käsitelleet vielä virantoimituk-

sessä olevat jäsenet ja tarpeellinen määrä vakinaista jäsenistä arvottuja lisäjäseniä.

Hovioikeuden täysistuntoon osallistuvat presidentti, hovioikeudenlaamannit sekä vakinaiset ja ylimääräiset hovioikeudenneuvokset. Täysistunto on päätösvaltainen, kun vähintään puolet virassa olevista jäsenistä on läsnä.

Muutoin hovioikeuden päätösvaltaisesta jäsenmäärästä säädetään erikseen.

9 §**Hovioikeuden kokoonpano eräissä asioissa**

Hovioikeus on päätösvaltainen myös kolmijäsenisessä kokoonpanossa, johon kuuluu kaksi jäsentä ja 2 momentissa säädetty kelpoisuusehdot täyttävä asian esittelijä,

1) jos se, minkä osalta käräjäoikeuden ratkaisu on valittajalle, tai, jos valittajia on useampia, kaikille valittajille yhteensä vastainen, koskee vain rahaa taikka muuta omaisuutta tai etuutta, joka vaikeuksitta on arvioitavissa rahassa, eikä kysymyksessä oleva rahamäärä taikka omaisuuden tai etuuden arvo käräjäoikeuden ratkaisua annettaessa tai julistettaessa ilmeisesti ole ollut enemmän kuin 20 000 markkaa; ja

2) rikosasiassa, ellei 1 kohdasta muuta johdu,

a) jos vain vastaaja on hakenut muutosta, häntä, taikka, jos valittajina on useampi vastaaja, ketään heistä ei ole tuomittu käräjäoikeudessa ankarampaan rangaistukseen kuin sakkoon tai kolmeksi kuukaudeksi vankeuteen; ja

b) syyttäjän tai asianomistajan ollessa valittajina, jos valitus koskee ainoastaan rikosta, josta syytteessä mainittujen seikkojen vallitessa tehtynä ei ole säädetty muuta tai ankarampaa rangaistusta

kuin sakko tai vankeutta enintään yksi vuosi kuusi kuukautta.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun esittelijän tulee olla hovioikeuden asessori tai viskaali taikka vähintään kolme vuotta asessorin, viskaalin tai käräjätuomarin virkaa hoitanut hovioikeuden esittelijä. Yksi kokoonpanoon kuuluvista jäsenistä voi olla sijaisjäsen.

Esittelijällä on hallitusmuodossa tuomarille säädetty virassa pysymisoikeus sinä aikana, jona hän toimii tässä pykälässä tarkoitetulla tavalla hovioikeuden jäsenenä.

Edellä 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua markkamäärää laskettaessa ei oteta huomioon kanteen nostamisen jälkeen kertynyttä korkoa eikä oikeudenkäyntikuluja. Sanottua markkamäärää muutetaan elinkustannusindeksin muutoksen perusteella lähimpään täyteen tuhanteen markkaan, sen mukaan kuin asianomainen ministeriö vuosittain vahvistaa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 19 .

Helsingissä 17 päivänä joulukuuta 1997

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Henrik Lax /r
vpj. Matti Vähänäkki /sd
jäs. Sulo Aittoniemi /kesk
Janina Andersson /vihr
Toimi Kankaanniemi /skl
Juha Karpio /kok
Pekka Kuosmanen /kok

Annika Lapintie /vas
Kari Myllyniemi /kesk
Reino Ojala /sd
Pekka Saarnio /vas
Säde Tahvanainen /sd
Jukka Tarkka /nuors.

PERUSTUSLAKIVALIOKUNTA

Liite

Lausunto 9/1997 vp

Hallituksen esitys 33/1997 vp

Lakivaliokunnalle

Eduskunta on lähettäessään 15 päivänä huhtikuuta 1997 hallituksen esityksen 33/1997 vp oikeudenkäymiskaaren muutoksenhakua hovioikeuteen ja asian käsittelyä hovioikeudessa koskevien säännösten sekä eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta lakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi samalla määrännyt, että perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausuntonsa lakivaliokunnalle.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina lainsäädäntöneuvos Iiro Liukkonen oikeusministeriöstä, korkeimman oikeuden presidentti Olavi Heimonen, korkeimman hallinto-oikeuden presidentti Pekka Hallberg, Vaasan hovioikeuden presidentti Erkki Rintala, professori Mikael Hidén, apulaisprofessori Matti Pellonpää ja apulaisprofessori Martin Scheinin.

Käsiteltyään asian valtiosääntöoikeudelliselta kannalta perustuslakivaliokunta esittää kunnioittaen seuraavaa.

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan oikeudenkäymiskaaren muutoksenhakua hovioikeuteen ja asian käsittelyä hovioikeudessa koskevat säännökset uudistettaviksi.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 1998.

Esitykseen ei sisälly sääätämisyjärjestysperusteita. Yksityiskohtaisissa perusteluissa (s. 33/II) todetaan, että esityksessä ehdotettu muutoksenhakulupajärjestelmä ei ole vastoin hallitusmuodon 16 §:n 2 momentin säännöstä, jonka mukaan oikeus hakea muutosta turvataan lailla.

Valiokunnan kannanotot***Hallitusmuodon 16 §***

Hallitusmuodon 16 §:n 2 momentissa säädetään: "Käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla

kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla."

Koko pykälän todettiin perusoikeusuudistuksen esitöissä (HE 309/1993 vp, s. 72/II) edellyttävän oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon toteutumista kokonaisuutena, minkä lisäksi pykälä antaa institutionaalisen suojan tuon kokonaisuuden tärkeimmille osille. Pykälän 2 momentin luetteloa oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin tärkeimmistä osa-alueista ei tarkoitettu tyhjentäväksi. Lailla pidettiin mahdollisena säätää niistä vähäisiä poikkeuksia (em. HE, s. 74).

Perustuslakivaliokunta käsitteli perusoikeusuudistuksen yhteydessä yleisenä kysymyksenä hallitusmuodon 16 §:n 2 momentin säännöksen kaltaista lainsäätäjän turvaamisvelvollisuutta (PeVM 25/1994 vp, s. 6). Valiokunta piti tällaisia lainsäätäjälle positiivisen toimintavelvoitteen asettavia säännöksiä velvoittavuudeltaan astetta tiukempina kuin joissakin perusoikeussäännöksissä olevat lakiviittaukset.

Ehdotetuilla oikeudenkäymiskaaren 26 luvun 12 ja 13 §:n uusilla säännöksillä suullisesta käsittelystä on sikäli valtiosääntöoikeudellista merkitystä, että ne hallitusmuodon 16 §:n 2 momentin vaatimusten mukaisesti osaltaan edistävät oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteutumista. Oikeudenkäymiskaaren 25 luvun 3—6 § ovat merkityksellisiä perustuslaissa oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin osa-alueena erikseen mainitun muutoksenhakuoikeuden kannalta sekä 24 luvun 6 § siksi, että myös oikeus saada perusteltu päätös on näistä osa-alueista todettu samassa perustuslainkohdassa.

Esityksen mukaan muutoksenhakua varten käräjäoikeudesta hovioikeuteen luodaan muutoksenhakulupajärjestelmä. Riita-asioissa lupa olisi tarpeen, jos käräjäoikeuden ratkaisuun liittyvä asianosaisen taloudellinen intressi ei ilmei-

sesti ole enemmän kuin 20 000 markkaa. Muutoksenhakuun rikosasioissa tarvitsisi vastaaja luvan, jos häntä ei ole tuomittu ankarampaan rangaistukseen kuin sakkoon. Lakiehdotuksen mukaan muutoksenhakulupa on myönnettävä, jos ilmenee aihetta käräjäoikeuden ratkaisun lopputuloksen muuttamiseen. Lupa voitaisiin myöntää myös ns. ennakkotapausperusteella ja muusta painavasta syystä.

Muutoksenhakulupajärjestelmän noudattaminen jo hovioikeusasteessa ei valiokunnan käsityksen mukaan sovi aivan vaikeuksista suomalaiseseen oikeusperinteeseen. On huomautettava myös siitä, voiko korkein oikeus hallitusmuodon 2 §:n 4 momentin ja 53 §:n mukaisesti toimia ylimpänä oikeusasteena, jos hovioikeudet valikoivat käsiteltäväksi otettavia asioita. Ehdotettu muutoksenhakulupajärjestelmä näyttää kuitenkin tarkoittavan sitä, että hovioikeus kaksijäsenisessä kokoonpanossa tutkii, onko käräjäoikeuden ratkaisu lopputulokseltaan oikea. Jos hovioikeus katsoo lopputuloksen olevan oikea, muutoksenhakulupaa ei myönnetä. Muutoksenhakulupaa ei sitä vastoin tarvitsisi myöntää, jos hovioikeus katsoo, että vain käräjäoikeuden ratkaisun perusteluja tai sovellettuja lainkohtia olisi muutettava.

Hovioikeus antaa näin ollen muutoksenhakulupahakemukseen aina asiaratkaisun. Tämä on valiokunnan mielestä sinänsä riittävä seikka toteuttamaan hallitusmuodon 16 §:n 2 momentin perusteella oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin kuuluvan oikeuden hakea muutosta. Ehdotetulla menettelyllä osittaisella keventämisellä voi lisäksi ajan oloon olla myönteistä merkitystä sille hallitusmuodon 16 §:n 1 momentissa säädetyille oikeudelle, että jokainen saa asiansa käsitellyksi ilman aiheutonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa.

Uuden, eräänlaisen supistetun käsittelymenettelyn kutsuminen muutoksenhakulupajärjestelmäksi ei valiokunnan käsityksen mukaan vaikuta onnistuneelta juuri sen vuoksi, että hovioikeus kuitenkin tutkii käräjäoikeuden ratkaisun lopputuloksen oikeellisuuden. Sääntelytapa ja käytetyt käsitteet tulisikin arvioida uudelleen.

Valiokunta pitää välttämättömänä, että hovioikeuden sellaisesta päätöksestä, jota esityksessä sanotaan muutoksenlupahakemuksen hylkäämiseksi, aina ilmenee hovioikeuden tutkineen asian ja hovioikeuden katsovan, että ei ole syytä muuttaa käräjäoikeuden ratkaisun lopputulosta. Kun hovioikeus ei tässä käsittelyssä yleensä ilmaise kantaansa käräjäoikeuden ratkaisun pe-

rusteluihin ja sovellettuihin lainkohtiin, olisi myös tämän asianmukaista käydä selville hovioikeuden päätöksestä samoin kuin senkin, että nämä seikat jäävät käräjäoikeuden ratkaisun varaan. Näillä näkemyksillä on valtiosääntöoikeudellista merkittävyyttä, koska oikeus saada perusteltu päätös mainitaan erikseen hallitusmuodon 16 §:n 2 momentissa. Tähän näkökohtaan liittyen valiokunta pitää tarpeellisena muuttaa 24 luvun 6 §:ää, jonka esityksessä ehdotetun sanamuodon mukaan ”päättöksestä ... ei tarvitse olla ... perusteluja ...”. Valiokunnan mielestä myös muutoksenhakulupahakemuksen johdosta annetuista hovioikeuden ratkaisuksista tulee ilmetä perustelut joko toteamuksin lopputuloksen jäämisestä alioikeuden perustelujen varaan tai hovioikeuden niihin esittämin tarvittavin lisäperusteluin.

Kansainväliset ihmisoikeussopimukset

Oikeudenkäymiskaaren 26 luvun 12 ja 13 §:n uudet säännökset luovat valiokunnan käsityksen mukaan edellytykset peruuttaa Suomen Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklaan suullisesta käsittelystä tekemä varaus hovioikeusien osalta. Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että hovioikeuden toimiessa ensimmäisenä asteena oikeuttaa oikeudenkäymiskaaren 27 luvun 3 §:n 2 momentin 2 kohta asianosaisen vaatimuksesta huolimatta jättämään järjestämättä suullisen käsittelyn. Säännöstä sovellettaessa tulee pitää mielessä, että oikeus suulliseen käsittelyyn ainakin yhdessä oikeusasteessa on pääsääntö, josta poikkeaminen on Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen käytännön valossa oikeutettua vain valtion esittäessä hyväksyttävät syyt poikkeamiselle.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen seitsemännen lisäpöytäkirjan 2 artiklassa säädetään oikeudesta muutoksenhakuun rikosasioissa. Artiklaan sisältyy kuitenkin nimenomainen rajoituslauseke, joka oikeuttaa poikkeukset pääsäännöstä mm. vähäisten rikosten kohdalla. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen on katsonut eräissä yhteydessä, että muutoksenhakulupajärjestelmä sinänsä riittää täyttämään lisäpöytäkirjan artiklan muutoksenhakuoikeutta koskevat määräykset.

Kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskevan yleissopimuksen (KP-sopimus) 14 artiklan 5 kappaleen mukaan jokaisella rikoksesta tuomitulla on oikeus saada syylisyyksikysymys ja tuomittu rangaistus tutkittavaksi ylemmässä tuomioistuimessa lain mukaisesti. Tämä määräys

vaatii mahdollisuutta kahden oikeusasteen rikosprosessiin aina, kun henkilö tuomitaan rikoksesta. KP-sopimus menee tältä osin pidemmälle kuin Euroopan ihmisoikeussopimuksen edellä mainittu lisäpöytäkirja.

Voidaan sanoa, että KP-sopimuksessa puoleltaan yleistä muutoksenhakuoikeutta, kun taas Euroopan ihmisoikeussopimuksessa korostetaan muutoksenhakuasteen prosessille asetettavia vaatimuksia, silloin kun muutoksenhakumahdollisuus on. KP-sopimuksenkin osalta kysymystä yleisestä muutoksenhakuoikeudesta voidaan ao. sopimusmääräyksen sanamuodosta huolimatta pitää ehkä jonkin verran epäselvänä, sillä eräässä verraten vanhassa ratkaisussaan YK:n ihmisoikeuskomitea (Salgar de Montejó v. Kolumbia, valitus 64/1979) hyväksyi pikkurikkeiden jättämisen kansallisella lailla muutoksen-

hakuoikeuden ulkopuolelle. Sen varalta, että kiistattomasti sopimuksen sanamuodon mukaisesti tulkintakäytäntöä ilmenee myöhemmin, valio-kunta tähdentää kansallisella tasolla asianmukaisesti voimaansaattettujen kansainvälisten sopimusvelvoitteiden merkitystä: kansallisten säännösten (tässä tapauksessa oikeudenkäymiskaaren 25 luvun 6 §:n) tulkinnassa ja niiden rinnalla on sopimusmääräykset asianmukaisesti otettava huomioon.

Edellä esitetyn perusteella perustuslakivalio-kunta esittää kunnioittavasti,

että lakiehdotukset voidaan käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ssä säädetyssä järjestyksessä.

Helsingissä 14 päivänä toukokuuta 1997

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Ville Itälä /kok sekä jäsenet Ulla Juurola /sd, Anneli Jäätteenmäki /kesk, Marjut Kaarilahti /kok, Juha Korkea-

oja /kesk, Valto Koski /sd, Heikki Koskinen /kok, Jorma Kukkonen /sd, Osmo Kuru /kok, Johannes Leppänen /kesk, PaaVo Nikula /vihr, Riitta Prusti /sd ja Veijo Puhjo /va-r.

Eriävä mielipide

Perusoikeusuudistuksen yhteydessä hallitusmuodon 16 §:n 2 momenttiin otettiin seuraava säännös: ”Käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.” Oikeudenkäyntimenettelyä ja oikeusturvaa koskevat säännöt saivat siis entistä korostetumman aseman.

Perusteluiksi esitetään ensi sijassa työnsäästöä hovioikeuksissa sekä 6 miljoonan markan taloudellista säästöä. Kehittämistyön lähtökohta ei saa olla työmäärien arvioinnissa eikä viranomaiskeskeisissä näkökulmissa, vaan oikeudenkäynnin kehittämistä tulee ensisijaisesti arvioida yksilön oikeusturvakysymyksenä.

Hallituksen esityksen mukaan riita-asioissa muutoksenhakulupa olisi tarpeen, jos käräjäoi-

keuden ratkaisuun liittyvä asianosaisen taloudellinen intressi ei ilmeisesti ole enemmän kuin 20 000 markkaa. Tämänkaltaiset rajat, varsinkin markkamäärien osalta, ovat keinotekoisia ja niistä ei ole oikeudenkäytössä sen keskeisimmän tarkoituksen eli oikeaan lopputulokseen päättämisen kannalta mitään hyötyä. Suomessa korkeimman oikeuden valituslupa oli aikaisemmin kytketty tiettyyn markkamäärään ja siitä on oikeudenmukaisuussyistä luovuttu vuonna 1979.

Rikosasioiden muutoksenhakumenettely on myös ongelmallinen. Tuomioistuinelaitoksen kanssa tekemisiin joutunut henkilö voi kokea saamansa rangaistuksen hyvin ankaraksi, vaikka kyse olisi ”vain sakkoasiasta”. Sakkorangaistukseen, jonka muutokseen siis täytyy saada muutoksenhakulupa, voidaan tuomita esimerkiksi

seuraavista rikoksista: vapautta loukkaava hau-reus, pahoinpitely, kuolemantuottamus, törkeä rattijuopumus, salakuuntelu, vapauden riisto, solvaus, herjaus jne.

Kun sakkorangaistukset ovat mahdollisia yksilöä haitallisesti leimaavista rikoksista tai sakkotuomio voi muuten aiheuttaa merkittäviä kiel-teisiä vaikutuksia tuomitulle esim. virkauran to-siasiallisen katkeamisen muodossa, saattaa tuo-mitun oikeusturva edellyttää muutoksenhaku-mahdollisuutta yhtä painavasti kuin esim. josta-kin tuottamuksellisesta rikoksesta tuomitun eh-dollisen rangaistuksen kohdalla.

Rikosasioissa syyttäjän ja vahinkoa kärsineen tahon eli asianomistajan oikeus muutoksenha-kuun ilman muutoksenhakulupaa koskisi siis vain asioita, joista voi tuomita yli 1 1/2 vuoden vankeusrangaistukseen. Esimerkkinä rikoksista, joista ei voi tuomita yli 1 1/2 vuoden rangaistusta ovat seuraavat: kotirauhan rikkominen, liiken-teen vaarantaminen, rattijuopumus, lievä pa-hoinpitely, varkaus.

Helsingissä 14 päivänä toukokuuta 1997

Anneli Jäätteenmäki /kesk

Valiokunta katsoo, ”että uuden, eräänlaisen supistetun käsittelymenettelyn kutsuminen muu-toksenhakulupajärjestelmäksi ei vaikuta onnis-tuneelta juuri sen vuoksi, että hovioikeus kuiten-kin tutkii käräjäoikeuden ratkaisun lopputulok-sen oikeellisuuden.” Valiokunnan mielestä sään-telytapa ja käytetyt käsitteet tulisi vielä arvioida uudelleen.

Mielestäni perustuslakivaliokunnan olisi tul-lut selkeästi todeta, että siviili- ja rikosasioissa kansalaisella tulee olla oikeus valittaa alioikeu-den päätöksestä.

Katson, että muutoksenhakulupajärjestelmä ei täytä oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimuksia sellaisena kuin 16 §:n 2 momentti edellyttää.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että lakiehdotukset voidaan käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ssä säädetyssä järjestyksessä edellyttäen, että muutok-senhakulupajärjestelmästä luovutaan.